

જૈન તર-દ્શાન તથા આચારને
મુદર સરત ગેલીએ રજૂ કર્તી

જૈન શિક્ષાવલી

પ્રથમ શ્રેણીનાં ૧૨ પુસ્તકો

- ૧ છવનનુ ધ્યેય
- ૨ પરમપદનાં માધનો .
- ૩ ઇષ્ટદેવની ઉપાસના
- ૪ મહાગુરુસેવા
- ૫ આદર્શ ગૃહસ્થ
- ૬ આદર્શ સાધુ
- ૭ નિયમો શા માટે ?
- ૮ તપની મહત્તા
- ૯ મન્ત્રમાધન
- ૧૦ યોગાભ્યાસ
- ૧૧ વિશ્વશાંતિ
- ૧૨ સફલતાના સૂત્રો

શ્રેણીનું મૂલ્ય રૂા ૬-૦૦ પોસ્ટેજ ૧-૦૦ અલગ
માન ગણતરીની નકલો જ બાકી રહી છે, માટે તમારી
નકલ આજે જ મેળવી લો તથા હવે પછી પ્રગટ થનારી
બીજી શ્રેણીના આદક બનો

નાથ -જ્ઞાનમા નિવધને છેડે આખી શ્રેણીનું શુદ્ધિપત્ર આપ્યું છે,
તે પ્રમાણે સુધારો કરી પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરવા વિનંતિ છે

જૈન શિક્ષાવટી પુષ્પ બારમું

સફલતાનાં સૂત્રો

લેખક

સાહિત્યવારિષિ ચતાવધાની પદ્મિત
શ્રી ધીરજલાલ ટાકરશી શાહ

પ્રકાશક

જૈન સાહિત્ય-પ્રકાશન-મંદિર
મુંબઈ-૯.

મૂલ્ય પચાસ નવા પૈસા

પ્રકાશક - ૪૮

નરેન્દ્રકુમાર ડી. શાહ

૪૩

અવસ્થાપક નેન સાહિત્ય-પ્રકાશન-મંદિર

સંધ્યાભાર્તી ગ્રુપ્પ લિમિટેડ,

મી ૨ બદર, મુંબઈ-૬.

પહેલી વાર ૨૦૦૦

સ ૨૦૧૫, સને ૧૯૫૬

સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધીન

મુદક -

મણિલાલ જગન્નાથ શા
નવપ્રભાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ,
લોકાર્થ રોડ, અમદાવાદ

બે બોલ

જૈન શિક્ષાવલીની યોજના કેટલાક વખત પહેલાં મારા મનમાં સ્ફુરી હતી, પણ તેના પ્રકાશન બાબે શું કરવું? તેની સ્પષ્ટતા થતી ન હતી એવામાં અમદાવાદ જવાનું થયું અને ત્યાં ૫ ૫ પ્રાત સમરણીય આચાર્ય શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી વિજયપ્રેમ-સૂરીશ્વરજી મહારાજના દર્શન કર્યા પછી તેમના વિદ્વાન્ શિષ્યરત્ન પૂજ્ય મુનિરાજશ્રી બાનુવિજયજી મહારાજને મળવાનો, સુયોગ સાપડ્યો ત્યાં પ્રાસંગિક વાતોલાપ ઉપરાત સાહિત્યસર્જન અને સાહિત્યપ્રચારની વાત નીકળતાં મેં જૈન શિક્ષાવલીની યોજના તેમની સમક્ષ રજૂ કરી તેનું સામાન્ય સ્વરૂપ બોલ્યા પછી તેઓશ્રીએ કહ્યું કે ‘આ યોજના તો જરૂર અમલમાં મૂકવા જેવી છે તમે મન પર લેશો તો બધું થઈ રહેશે’ એટલે મારા ઉત્સાહ વૃદ્ધિ પામ્યો અને તેના પ્રકાશનની વ્યવસ્થા પણ મારે જ કરવી એવો નિર્ણય થયો પરિણામે મુંબઈમાં જૈન સાહિત્ય-પ્રકાશન-મંદિર સ્થપાયું અને જૈન શિક્ષાવલીના અગાઉથી બાહકો નોંધવાનું શરૂ થયું આ કાર્યમાં પણ તેઓશ્રીએ સારી મદદ કરી અમદાવાદ દશાપોરવાડ સોસાયટીમાં રહેતા બાઈજીને ખાસ પ્રેરણા કરી તેના ૧૧૮ જેટલા ગ્રન્થો નોંધાવી આખ્યા ઉપરાત પુસ્તકનાં લખાણ તૈયાર થતાં તેઓશ્રીએ પોતાના કિંમતી સમયનો ભોગ આપી તેને જોઈ આખ્યા આજીતે આરભથી પ્રકાશન મુખી દરેક જાતનો સહકાર આપવા માટે હું તેઓશ્રીનો ખાસ આભારી છું

બીજા પક્ષ એક શાત સેવાભાવી મુનિરાજે આ યોજના બહાર પડી ત્યારથી તેનો પ્રચાર કરવામાં ઘણો રસ લીધો છે અને મારા ઉત્સાહમાં ખૂબ વૃદ્ધિ કરી છે, તેમનો પક્ષ ખાસ આબાર માનું છું

જેન સમાજે 'મારા લખાણો પ્રત્યે આહુના દર્શાવી પુસ્તકો બહાર પડતા પહેલાં જ ૨૦૦૦ શુદ્ધો પૈકી ૧૫૦૦ જેટલા શુદ્ધોની નોંધણી કરાવી લીધી, એટલે તેનો તો હું ખૂબજ આભારી છું આ યોજનાને સારો સુદર સહકાર મળવાથી જેન શિક્ષાવહીની યોજનાને મેં આગળ ધપાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે તે અનુસાર બીજા મેણીના ૧૨ પુસ્તકો સ ૨૦૧૬ નાં માહ માસમાં બહાર પડશે તેના નામો વગેરે પુસ્તકોના પૂઠા પર જોઈ શકાશે

સહુ સમજી શકે તેવી સરલ ભાષામાં, રોચક શૈલિએ નાના નાના પુસ્તકો પ્રકટ કરવા અને તેના પ્રચાર દ્વારા જેન સિદ્ધાંત તથા જેન આચાર પ્રત્યે આકર્ષણ ઊભું કરવું, એ આદર્શ મારી સામે સદા ઊભો રહ્યો છે અને આ શિક્ષાવહીના પ્રકાશનમાં પણ તે બરાબર ઊભો રહેશે, તેની હું સર્વ સાહિત્યપ્રેમીઓને ખાતરી આપુ છું

જેન સમાજ મારાં આ સાહસને વધાવી લઈ ઉત્તરોત્તર વિશેષ સહકાર આપે અને એ રીતે જેન-શાસનનું ગૌરવ વધારવામાં મદદ કરે એ જ ઉત્કટ અભિલાષ.

સ ૨૦૧૫, પોષ વદિ ૬ ।

સ ધસેવક

તા ૩૦-૧-૫૬

ધીરજલાલ ટોકરશી શાહ

પ્રકાશકનું વિશેષ નિવેદન

આ પ્રકાશનમા અગાઉથી સારી સજ્જામા ગ્રાહક થઈ અમને ઉત્તેજન આપનાર કેટલાક ભાઈઓનો અમે પ્રથમ નિવેદનમા આભાર માન્યો છે તે ઉપરાંત નીચેના ભાઈઓએ અગાઉથી નીચે પ્રમાણે ગ્રંથો (બાર પુસ્તકનુ એક ગ્રંથ) નોધાવી અમારા કાર્યને પ્રોત્સાહન આપ્યું છે, તે માટે અમે તેમનો ખાસ આભાર માનીએ છીએ —

- ૧૦૦ ગ્રંથ દયા પોરવાડ જૈન સોસાયટી—અમદાવાદ.
- ૧૦૦ ગ્રંથ શા. પ્રેમચંદ્ર મજલાલ શાહ—જામનગર
- ૧૦૦ ગ્રંથ શા. નરસી તથા શવજી લાલજી—જામનગર.
- ૨૫ ગ્રંથ શા. રાયશી પૂજાભાઈ પતાણી—જામનગર.
- ૨૫ ગ્રંથ શા. ગુલાબચંદ પોપટલાલ (પારેખ) કુ. જામનગર
- ૨૫ ગ્રંથ શેઠ મેઘજી વીરપાલ દબાસ ગવાળા—જામનગર.
- ૨૫ ગ્રંથ શા. ચાતિલાલ દેવશીભાઈ દાતાવાળા—જામનગર.
- ૨૫ ગ્રંથ શાહ પાટીલાલ મનસુખરામ

(બાટલી બોય કે પનીવાળા)—મુંબઈ

ખીજા પક્ષ ને ભાઈઓએ અગાઉથી અમુક ગ્રંથો નોધાવ્યા છે, તેમનો વ્યક્તિગત જૂરો આભાર માનવાનું શક્ય નહિ હોવાથી સમૂહગત આભાર માનીએ છીએ.

આ પુસ્તકો ખૂબ ઝડપથી છાપી આપી જનતાને આપેલું વચન પાળવામા સહાયશૂર થવા માટે અમે નવપ્રભાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસના માલિક શ્રી મણિલાલ હગનલાલ શાહના પક્ષ ખાસ આભારી છીએ

પ્રકાશક.

વિ પ યા નુ ક મ

- ૧ ઉપક્રમ
- ૨ નિમોદયવાને ખ ખેરી ખડા યાગ્યો
- ૩ તમે અનત શક્તિના સ્વામી છો.
- ૪ મુશ્કેલોને વ્યવહારની વચ્ચે લાવશો નહિ
- ૫ મનુષ્યજન્મનું ફળ પુરુષાર્થથી જ પામી શકાય છે
- ૬ નશીબવાદી થશો તો નાશ નોતરશો
- ૭ નિયતિવાદ નિકૃષ્ટ છે
- ૮ કામ વિચારીને કરવું
- ૯ યોજના આવશ્યક છે
- ૧૦ ફલ માટે અખીરા થશો નહિ
- ૧૧ મિત્રો વધારો
- ૧૨ હાથ ધરેલા કામમાં પૂરી શક્તિ રહે.
- ૧૩ વિમોચી રશે નહિ.

॥ ॐ ह्रीं नम ॥

સફલતાનાં સૂત્રો

૧-ઉપક્રમ

જીવનના કોઈ પણ ક્ષેત્રમાં જીતકતી ફત્તેહ મેળવી
યશસ્વીર્તિના અધિકારી થવું, તેને વ્યાવહારિક દૃષ્ટિએ સફ-
લતા કહેવાય છે. આવી સફલતા ને સૂત્રો, સિદ્ધાંતો કે
વિચારો અપનાવવાથી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, તેનું નિરૂપણ
પ્રસ્તુત નિબંધમાં કરીશું.

૨-નિર્માલ્યતા ખર્ચેરીને ખડા થાયો.

કોઈ જોગડાને સ્વચ્છ અને સુંદર બનાવવો હોય તો
પ્રથમ તેનું સમાજન કરવું પડે છે અને તેમાં ને કચરો
પડ્યો હોય તે દૂર કરવો પડે છે, તેમ ને મનુષ્યને આગળ
વધવું હોય, પ્રગતિ સાધવી હોય, જીવનમાં જીતકતી ફત્તેહ
મેળવી સફલતાના સ્વામી થવું હોય, તેણે પ્રથમ પોતાના
મનોમિદિરમાંથી નિર્માલ્યતાથી કચરો દૂર કરવો પડે છે.

‘હું શું કરી શકું ?’ ‘મારાથી કંઈ થઈ શકે એમ
નથી’ ‘હું ગરીબ છું’ ‘હું અનાય છું’ ‘હું આધર્મ
હીન છું’ ‘વગેરે વિચારો કરી પામરતામાં સળકવું એ
નિર્માલ્યતા છે. આવા વિચારોનું સેવન કરનાર કદી
પણ જીવનમાં આગળ વધી શકતો નથી. અહીં એમ

વિચારવું ઘટે કે ' બીજાઓ ધાર્યું કામ કરી શકે છે, તો હું ધાર્યું કામ કેમ કરી ન શકું ? એ પણ માણસો છે ને હું પણ માણસ છું એમને પણ બે હાથ અને બે પગ છે, તો મારે પણ બે હાથ અને બે પગ છે આ જગતમા કાળા માયાનો માનવી શું નથી કરી શકતો ? બે માણસો જગતની દેવતા મેળવી યશ-કીર્તિને વધો છે, તેમાના ધણાખરા સામાન્ય સ્થિતિમાથી જ આગળ વધ્યા છે, તો હું સામાન્ય સ્થિતિમાથી કેમ આગળ વધી ન શકું ?'

સાધન અને સંયોગોથી હતાશા-નિશાશા અનુભવ નાર મનુષ્યોને ઉદ્દેશીને અનુભવી પુરુષોએ કહ્યું છે કે —

“ વિજેતઽથા સદ્ગુણચરણનરણીયો જલનિધિ-

વિવદ્ધ પીલસ્ત્યો રણમુખિ સદ્ગુણાદ્ય કપવ ।

તથાપ્યાંત્રી રામ સકલમયધોદ્રાક્ષસકુલં,

ક્રિયાસિદ્ધિ સત્ત્વે વસતિ મહતાં નોવકરણે ॥

“ તમા જેવો સુરક્ષિત દેશ જિતવાનો હતો, હરિયાને હાથે-પગે તરવાનો હતો, સામા પક્ષમાં શવણ જેવો મહા ખજવાન શત્રુ હતો, રણક્ષેત્રમા માત્ર વાનરોની જ સહાય હતી, તો પણ શ્રીરામે સકલ શક્ષસકુલને જિતી લીધું, તેથી એમ માનવું જ યોગ્ય છે કે મહાપુરુષોની ક્રિયાસિદ્ધિનો આધાર સાધન-સંયોગો પર નહિ, પણ પોતાના પુરુષાર્થ ઉપર જ છે ”

ઘટો જન્મસ્થાન મૃગપરિત્રનો મૂર્જિવસન,

યને ઘાસ કર્મ્મરશનમતિદુઃસ્વ ઘવુરિતિ ।

હતીદસોઽગસ્ત્યો યદ્વિવિદ્ધપાર જલનિધિ,

ક્રિયાસિદ્ધિઃ સત્ત્વે વસતિ મહતાં નોવકરણે ॥

‘જન્મ સદામા યયો હતો, પરિવારમા પશુઓ હતા,
પહેરવામા ભૂજવૃક્ષની છાલ હતી, રહેવાનુ જગલમાં હતું,
ખાવા માટે વૃક્ષ-વેલીના કંદો હતા અને શરીર પણ-ધણું
વામણ હતું આવા વિચિત્ર સ્થાન-સાધન-સંયોગોમાં
અગસ્ય ઋષિ અપાર એવા જલનિધિને ગટગટાવી ગયા,
તેથી એમ માનવું જ યોગ્ય છે કે મહાપુરુષોની ક્રિયાસિદ્ધિનો
આધાર સાધન-સંયોગો પર નહિ, પણ પોતાના પુરુષાર્થ
ઉપર જ છે’

रयस्यैक स्रक्त मुजगयमिता सप्ततुरगा
निरालम्बो मार्गस्वरणविकल सारधिरपि ।
रयिराल्येवात् प्रतिदिनमपारस्य नमस ,
क्रियासिद्धिं सत्त्वं यतति मदता मोषकरणे ॥

“રય એક પેડાવાળો છે, તેને સાત ઘોડા ભેટેલા
છે, તેનું નિયત્રણ સાપડૂપી લગામો વડે કરવાનું છે,
માર્ગ કોઈપણ ભતના આલબન વિનાનો છે અને સારથિ
પણ પાગળો છે, છતાં સૂર્ય અપાર આકાશનો પ્રવાસ નિત્ય
પૂરો કરે છે, તેથી એમ માનવું જ યોગ્ય છે કે મહાપુરુ-
ષોની ક્રિયાસિદ્ધિનો આધાર સાધન-સંયોગો પર નહિ,
પણ પોતાના પુરુષાર્થ ઉપર જ છે’

અહીં એ પણ જણાવી દઈએ કે માટીના ઢેકા પર
એક પછી એક પગ પડતાં જ બાય છે અને તેને છેક ખૂણ
બનાવી દે છે, જ્યારે તીક્ષ્ણ ધારવાળા પત્થર પર કોઈ પગ
મૂકવાની હિંમત કરી શકે તો નથી, એટલે મનુષ્યે માટીના
ઢેકા જેવા નિર્મોલ્ય ત્ર રહેતા પત્થર જેવા મજબૂત બંનવું
જોઈએ અને સ્વર્માન રૂપી ધારવાળા શંકુ જોઈએ

આ જગત્મા નિમોલ્ય મનુષ્ય પોતાની જાતનું પશુ બાલું કરી શકતો નથી, તો કુટુંબ, સગાવહાલા, સમાજ કે દેશનું બાલું શી રીતે કરી શકે ? ધર્મના આરાધન માટે યજ્ઞ આવે. પુરુષ અયોગ્ય છે, કારણકે તેમા બળ-વીર્ય-પરાક્રમની હગલે ને પગલે જરૂર પડે છે

માન ખાઈપીઈને દિવસો પૂરા કરનાર અને કંઈ પણ મહત્વનું કાર્ય ન કરનાર મનુષ્યને સુઝ પુરુષો પણ સુલ્ય માને છે આ રહ્યા તે અગે તેમના શબ્દો :

येषां न विद्या न तपो न दानं,

न चापि शीलं न गुणो न धर्मः ।

ते सृष्ट्यलोके भुवि मारमृता

मनुष्यरूपेण मृगश्चरन्ति ॥

‘ જેમણે આ જગતમા જન્મ પારણ કરીને નથી વિદ્યા મેળવી, નથી તપ કર્યું, નથી દાન દીધું, નથી શીલ પાળ્યું, નથી કોઈ ઉમદા ગુણો કેળવ્યા કે નથી ધર્મનું આરાધન કર્યું, તેઓ આ મર્ત્યલોકમા ભૂમિને બાર રૂપ છે અને મનુષ્યનાં રૂપમા પશુઓ તરીકે જ પોતાનું જીવન વ્યતીત કરે છે ’

આ વિષયમા લોકકવિઓનો અભિપ્રાય પણ સાક્ષી હો જનની જણુ તો ભકત જણુ, કા દાતા કા શૂર,

નેહિ તો રહેજે પામણી, મલ ગુમાવે નૂર

‘ હે માતા ! તું પુત્રને જન્મ આપવાની હોય તો એવા પુત્રને જન્મ આપજે કે જે ઈશ્વરનો અનન્ય ભકત થઈ પોતાનું કલ્યાણ કરે, અને બીજાઓને, પણ, માર્ગદર્શક

બને અથવા એવા પુત્રને જન્મ આપજે કે જે પોતાના બાહુબળથી ખૂબ લક્ષ્મી કમાઈ, તેનું દીન-દુ ખીને દાન કરે અને તેમના આશુ લે છે અથવા એવા પુત્રને જન્મ આપજે કે જે પોતાની શૂરવીરતાથી સમાજ, દેશ તથા ધર્મના હિતોનું રક્ષણ કરે અને જરૂર પડતા મરી ફીટે બે આવા કોઈ પુત્રને જન્મ આપવાનું, શક્ય ન હોય-તો સારુ એ છે કે તું વધ્યા જ રહેજે અને તારા શરીરનું નૂર શુભાવીય નહિ .

જન્મતું કોને યાદ કરે છે ? તે પશુ વિચારી જુઓ તે મુશ્કેલીસ, માયકાગ્રહ, બીકણ, બાપણ, રોતડ કે રેણ પેણને યાદ કરતું નથી, પણ જેમણે અનેક જાતના પરાક્રમે કરીને જીવનના ઠોઈ પણ ક્ષેત્રમાં અગ્રકવી ક્તોહ મેળવી છે, તેને જ યાદ કરે છે

એક સેનાપતિ રણક્ષેત્રમાં હારીને આવેલો હોય, તેનો નગરપ્રવેશ ઉજવાય છે ખરો ? અથવા એક વ્યાપારીએ વ્યાપારમાં દેવાનું કાલ્યુ હોય તો તેને માન આપવાના મેળાવડા યાય છે ખરા ? અથવા એક વિદ્યાર્થી પરીક્ષામાં નિષ્ફળ-અયો હોય તો તેને માટે અભિનંદન-સમારણ યોજાય છે ખરો ? બે એનો જવાબ નકારમાં હોય તો નિર્મોહ્યતા ખજેરીને ખડા યાચો અને જીવનના ઠોઈ પણ ક્ષેત્રમાં અગ્રકવી ક્તોહ મેળવવાનો નિર્ણય કરો. 'તમે અનંત શક્તિના સ્વામી છો.

કેટલાક કહે છે કે 'અમને મહત્વનું કામો' કરવાની ઇચ્છા યાય છે, પણ અમારામાં શક્તિ નથી, તેનું શું ?'

અમે આ મહાશયોને જણાવવા ઈચ્છીએ છીએ કે ‘અમારામાં શક્તિ નથી’ એમ તમે માની લીધું, એ તમારી ગભીર ભૂલ છે ‘તમે કોણ છો?’ એનો બરાબર વિચાર કરો. તમે માત્ર હાડચામનું પિંજરું નથી, તમે માત્ર રક્ત માસનો થેલા નથી, પણ તેથી કંઈક અધિક છે. હાડમાસના પિંજરાં સ્વયં હાલીયાલી થકતા નથી, રક્તમાસના થેલા સ્વયં ખાનખાનનો વ્યવહાર કરી શકતા નથી, પરંતુ આ બધું તમે કરી શકો છો, એટલે તમે એથી કોઈક જુદા જ છો તમે તમારી જાતને વાલજી, વીમનજી, અનુરુદ્ધાઈ, વીમનલાલ, કામોદર કે દાસગુપ્તા કહે કહેતા હો, પણ તમારું ખરું નામ જીવજી, આત્મારામ કે ચૈતન્યદેવ છે.

જે ચૈતન્ય સર્વે તીર્થ કરોમા હતું, જે ચૈતન્ય સર્વે ગણધર-મહાપુરુષોમા હતું અને જે ચૈતન્ય સર્વે ચક્રવર્તી-વાલુદેવ-બળદેવમા હતું, તે જ ચૈતન્ય તમારામા બ્યાપી રહ્યું છે, તો પછી તમે શક્તિહીન શી રીતે? ખરી વાત એ છે કે તમે અનત શક્તિના સ્વામી છો અને આ જગત્મા નહિ ધારેલા-નહિ કલ્પેલા કામો કરવાને શક્તિ માન છો, પણ તમારી એ શક્તિવત્ તમને જ્ઞાન નથી, એટલે જ ઉપરના ચમ્દો ઉચ્ચારો છો.

ધરમા ઘણું ધન દાટયું હોય, પણ ખબર નહિ હોવાથી કોઈ એમ કહે કે ‘હું ધનહીન છું, મારી પેસે કંઈ ધન નથી, તેથી મારો વ્યવહાર શી રીતે ચલાવું?’ તેના જેવી આ સ્થિતિ ॥ જે આ પુરુષને એટલી ખબર પડે કે મારાં ધરમા ઘણું ધન દાટેલું છે, તો એ કદી

નિરાશા અનુભવે ખરો ? એ પહેલી તકે જ કોશ-કોદાળી
જે, કઈ મળ્યું તેનાથી ઘર ખોલવાનો અને તેમાંથી દોઢો
ધન મેળવી પોતાનો છુવનવ્યવહાર સારી રીતે ચલાવવાનો
ઝેન મહર્ષિઓએ ‘અપ્પા સો પરમપ્પા’ એ સૂત્ર ઉચ્ચારીને
તમને એ ખબર આપી દીધી છે કે ‘તમારી સ્થિતરમા
અનત શક્તિનો ખબરો છુપાયેલો છે, એ ખબરનાં જોરે
તમે સામાન્ય આત્મામાંથી પરમાત્મા બની શકો છો.’ તો
પછી તમારે કોઈ પણ ભતની નિરાશા અનુભવવાનું રહ્યું
ક્યા ? જરૂર માત્ર કોશ-કોદાળો ઉપાડવાની એટલે પુરુષાર્થ
કરવાની છે અને તે તમે કરવા માટે એટલે શક્તિનો
હુણરો આપોઆપ ફૂટે અને તે તમારા ધારેલા સર્વ
કાર્યો પૂર્ણ કરશે

૪-ધધરેચ્છાને વ્યવહારની વચ્ચે લાવશે નહિ.

કેટલાક કહે છે કે ‘ધધરની મરણ વિના પાંદડું
પણ હાલી શકતું નથી, તો આપણે ધારેલું કાર્ય શી રીતે
કરી શકીએ ? અમે તો એમ સાબળ્યું છે કે ‘ધાયું’ ધણીનું
ધાય, આપણું ધાયું પૂજા મળે’

આવા ચબ્બો દસ-વીસ નહિ, સો-બસો નહિ, પણ
ઘણા માણસો ઉચ્ચારે છે, એટલે કેટલાકને એમ લાગતું
હશે કે તેમાં કઈક વચ્ચે હોતું જોઈએ, પણ અમે પાંદડાને
એ વાતની ખાતરી કરાવવા ઇચ્છીએ છીએ કે ઘણા માણસોની
માનેલી-કહેલી વાત પણ અસત્ય હોય છે વરના
પગલાનું દષ્ટાંત આ વસ્તુ વધારે સ્પષ્ટ કરશે

વરનાં પગલાનું દર્શાવ

એક પુરુષ પોતાની સ્પત્નીને તેડીને ઘર બાહી આવતો હતો. પોતાનું ગામ થોડા ગાઉને અંતરે આવેલું, એટલે પાસે બાતુ કે પાણી કંઈ લીધું ન હતું એવામાં સ્ત્રીને પાણીની તરસ લાગી, એટલે તેણે કહ્યું કે 'નાથ ! મને પાણીની ખૂબ તૃષ્ણ લાગી છે '

પતિએ કહ્યું કે 'હે વરાનના ! હમણા જ આપણા માર્ગમાં એક મોટું તળાવ આવશે, તેમાં નિર્મળ જળ હિલોળા હેતુ હશે, તેનાથી તારી તૃષ્ણ છીપાવી દેજે '

આ શબ્દોથી સ્ત્રીને આશ્વાસન મળ્યું અને તે પૂર્વ-વત્ આલસ લાગી પણ ઘણું ચાલવા છતાં તળાવ આવ્યું નહિ, ત્યારે તેણે પતિને પૂછ્યું કે 'પેતુ તળાવ ક્યારે આવશે ?'

પતિએ કહ્યું કે 'હવે તે આવવાની તૈયારીમાં જ છે, તેથી જરાયે ચિંતા કરીશ નહિ '

આમ પેલી-સ્ત્રી આશામાં ને આશામાં ઘરે આવી પહોંચી અને ત્યાં શીતલ જલતુ પાન કરીને સ્વસ્થ બની પછી તેણે પતિને કહ્યું કે 'તમે તો મને ખરાબર કહી '

પતિએ કહ્યું 'મેં તને શી રીતે કહી ?'

સ્ત્રીએ કહ્યું 'માર્ગમાં કોઈ તળાવ ન હોય છતાં કહેવું કે 'મોટું તળાવ આવશે, તેમાં નિર્મળ જળ હિલોળા હેતુ હશે, તેનાથી તારી તૃષ્ણ છીપાવી દેજે ' એ કગાઈ નહિ તો બીજું શું ?'

પતિએ કહ્યું 'એ શબ્દો આશ્વાસનના હતા તેણે તને ઘર સુધી પહોંચાડી, માટે કગાઈ કહેવાય નહિ '

‘શ્રીએ કહ્યું’ ‘આ તો તમારી વાક્યતુરાંધ છે. ‘હું તો એટલું સમજું કે કોઈને ખોટું કહીને છેતરવા એ દુર્ગાઈ જ કહેવાય, જો તમે મારી આ વાત માનવા તૈયાર ન હો તો ચલિ. આપણે પાંચ જણને પૂછી જોઈએ.’

પતિએ કહ્યું ‘ઘણી વાર પાંચ જણ ખોટા હોય છે અને એક જણ સાચો હોય છે, મારે બીજા કોઈને પૂછવાની જરૂર નથી હું તને આ વાતની ખાતરી કરાવી દઈશ.’

હવે તે પુરુષે પોતાની પત્ની ન બોલે એવી રીતે વરુના પગલાવાળી આખડીઓ બનાવી અને એક વખત પરાક્રિયે એ આખડીઓ વડે નગરના દરવાજા બહાર વરુનાં આબેદૂબ પગલા પાડી દીધા. પછી સવાર થતા હોઠો ગામ બહાર નીકળવા લાગ્યા, તેમને એ પગલાં બતાવીને કહ્યું કે ‘અરે ભાઈઓ! મત રાત્રિએ આ નગરમાં એક વરુ આવેલું જણાય છે. જુઓ તેના પગલાં! મારે આજથી ચેતના રહેજો!’ આટલું કહીને તે પોતાના ઘરે પાછા આવી ગયો.

આ બાબત વરુની પાત એક કાનેથી બીજા કાને અને બીજા કાનેથી ત્રીજા કાને જતા આખા નગરમાં ફેલાઈ ગઈ અને ઘોર તથા ચીટે, હાટે તથા ઘાટે એજ વાત થવા લાગી. એવામાં તેની શ્રી પનથટ પર ખાણી બરવા ગઈ, એટલે તેના કાને આ વાત પડી તેણે ઘરે આવીને પતિને કહ્યું કે ‘સામજી કઈ? ગઈ રાત્રે આપણા નગરમાં એક વરુ આવ્યું હતું, તે કોઈના સાત ખોટા દીક-

રાને બિપાડી ગયું. માટે આપણે બરાબર સલાહીને ચાલવું પડ્યું.

પતિએ કહ્યું. ‘આ વાત મારાં ગળે ઉતરતી નથી. આવડા મોટા નગરમાં વરુ શી રીતે આવે ?’

સ્રીએ કહ્યું. ‘બધા કહે છે તે ખોટું ?’

પતિએ કહ્યું. ‘એમ પણ હોય.’

સ્રીએ કહ્યું. ‘બધા કહે તે ખોટું હોય નહિ, પણ તમે તો તમારો જ કક્કો ખરો કરવાના એ દિવસે પણ તમે એમ જ કહ્યું હતું મને તમારો આ સ્વભાવ બિલકુલ ગમતો નથી.’

પતિએ કહ્યું. ‘હું ઠીક કહું છું આ દુનિયામાં તો—

વા વાયાથી નળિયું ખસ્યું,

તે દેખીને કૂતરું ભસ્યું

ત્યાં યથો બહુ ચોરબઢોર,

કોઈ કહે મેં દીઠો ચોર

એવો જ બ્યવહાર ચાલે છે એકે વાત કરી એટલે બીજાએ કરી, બીજાએ કરી એટલે ત્રીજાએ કરી, એમ સહુ એક જ વાત કરવા લાગી બાધ છે, પણ કોઈ બિડુ હિતરીને તપાસ કરતું નથી કે આમાં ખરું શું અને ખોટું શું ? હું તને સ્પષ્ટ બતાવી દઉં કે આ નગરમાં ગઈ રાત્રે વરુ આવ્યું જ નથી એ વાત મેં જ બિપજાવી ઠાઠેલી. અને લોકોએ તેને પકડી લીધેલી છે એની વિશેષ ખાતરી કરવી હોય તો જોઈ લે આ ચાખડી.’ મહી તેણે ખરોદિયે ઘરમાંથી નીકળીને કેવી રીતે નગર બહાર વરુનાં

પગલા પાડ્યાં વગેરે હકીકત સવિસ્તર જણાવી એટલે
ત્રીને ખાતરી થઈ ગઈ કે પોતાનો પતિ કહે છે, તે વાત
સાચી છે

તાત્પર્ય કે ઘણા માણસો એક બતની વાત કરી
રહ્યા હોય, તેટલા પરથી જ તે સાચી છે, એમ માની
લેવાય નહિ મુજ પુરુષે તેની ચકચારકથતા પર ઊડા-
ણથી વિચાર કરવો. ભેઈએ અને પછી જ તે સબધી
પોતાનો અભિપ્રાય બાધવો. ભેઈએ

ઉપરનું કથન એમ માનીને ઉચ્ચારવામા આવે છે કે
'ઈશ્વર જ આ સૃષ્ટિનો સર્જનહાર છે, ઈશ્વર જ આ
સૃષ્ટિનું પાલન કરે છે અને ઈશ્વર જ આ સૃષ્ટિનો સહાર
કરે છે પણ આવા કોઈ ઈશ્વરનો આ જગતમા સબવ
નથી, તે આપણે ઈદ્રદેવની ઉપાસના નામના નિબધમાત્ર
પ્રમાણપુર સર ભેઈ ગયા છીએ, એટલે ઈશ્વરની મરણ
એ મૂળ વિનાના થક જેવી વાત છે, એમ માનીને તેને
આપણા વ્યવહારની વચ્ચે લાવવી ન ભેઈએ આ વિશ્વમા
જે કોઈને ઈશ્વર કે પરમેશ્વરની સજ્ઞા આપવા યોગ્યહોય
તો તે અહંતોને આપવા યોગ્ય છે, કારણ કે તેઓ અનંત
શક્તિના સ્વામી છે તે જ રીતે એ સજ્ઞા સિદ્ધ ભગવતને
પણ આપી શકાય, કારણ કે તેઓ શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ
હોઈ અનંત શક્તિના નિધાન છે પણ અહંતો વીતરાગ
હોવાથી અને સિદ્ધ ભગવતો કૃતકૃત્ય હોવાથી તેઓ આ
વિશ્વની કોઈ પણ ઘટનામા કોઈ પણ બતની દખલગીરી

કરતા નથી, એટલે વિશ્વ પોતાના નિયમાનુસાર વ્યવસ્થિત-
પણે ચાલી રહ્યું છે. ગત્રિ પછી દિવસ અને દિવસ પછી
રાત્રિ નિયમિત આવે બધું છે શિયાળા પછા જિનાળો,
જિનાળા પછી ચોમાસુ અને ચોમાસા પછી પાછો શિયાળો
એ પ્રમાણે સતુઓનું ચક્ર પણ નિયમિત ચાલતું જણાય
છે પ્રથમ બાળ, પછી યુવાન અને છેવટે વૃદ્ધ એ ક્રમમાં
કેઈ ફેરફાર જણાતો નથી આવે વાલીએ તો આવે હશે
છે, લીમડો વાવાએ તો લીમડો હશે છે, યુવાન વાલીએ
તો યુવાન હશે છે અને ધતૂરો વાલીએ તો ધતૂરો હશે
છે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને આકાશ કેઈ પોતાનો
સ્વભાવ છોડતા નથી આમાં ઇશ્વરને વચ્ચે લાવવાની જરૂર
રહી કયા ?

આમ છતાં મરીબર માની લઈએ કે સૃષ્ટિનો સર્જ
નહાર, પાલનહાર અને સહારક, એવો સર્વશક્તિમાન
એક ઇશ્વર વિદ્યમાન છે, તો શું આ જગતમાં સતત ચાલી
રહેલી કોડો-અબજો ક્રિયાઓનું કાળ તે અગાઉથી ધારી
રાખે, ખરો ? એમ કરવાનું તેને કારણ શું ? દરેક ક્રિયાનું
કાળ જુદું જુદું આવે છે, એટલે જેટલી ક્રિયાઓ તેટલા
કાળ ધારવા પડે, એ આપણે જાણવાનું નથી એ રીતે તો
ઇશ્વર નિરજન-નિરાકાર રહેવાને બદલે વિચાર, લાગણી,
ઇચ્છા કે કલ્પનાનું પૂનઃ જ બની બધું

છતાં માની લઈએ કે તે દરેક ક્રિયાનું કાળ અગા
ઉથી ધારી રાખે છે તો તે કેઈ ધારણ કે નિયમાનુસાર
ધારે છે કે નિયમ વિના ? એ પ્રશ્ન પણ આપણા મનમાં

ખડો થાય । અહીં એમ કહેવામા આવે કે ઈશ્વર દરેક ક્રિયાનુ રૂળ કેઈ ચોક્કસ નિયમ પ્રમાણે જ ધારે છે, તે તે નિયમ સર્વોપરી થતા ઈશ્વરનુ સાર્વભૌમત્વ હણાય છે અને એમ કહેવામા આવે કે ઈશ્વર દરેક ક્રિયાનુ રૂળ કેઈ પણ નિયમને અનુગ્ર્યા વિના પોતાની મરજી પડે એમ ધારે છે, તે ઈશ્વર અવિચારી, અવ્યવસ્થિત મનવાળો અને અન્યાયી હરે છે એક સારા કામનુ રૂળ ખોટુ આવે અને ખોટા કામનુ રૂળ સારુ આવે એને આપણે વિચારશીલ, વ્યવસ્થિત મનવાળો કે ન્યાયી કેમ કહી શકીએ ?

ખરી વાત તો એ છે કે ઈશ્વર શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ હોવાથી તેને વિચાર, લાગણી, ઈચ્છા કે પ્રવૃત્તિ જેવું કંઈ પણ હોઈ શકે નહિ, કારણ કે આ બધી વસ્તુઓ કર્મ સંયોગનુ રૂળ છે અને ઈશ્વરને આવો કોઈ કર્મસંયોગ હોતો નથી.

બધુ ઈશ્વરનુ જ ધાર્યું થાય છે અને આપણું ધાર્યું કંઈ થતું નથી, એ વાદનો પ્રચાર કરવામા જે બધરથાન રહેલુ છે, તેનો પણ અહીં નિર્દેશ કરીશું.

એ બધુ ઈશ્વરનુ જ ધાર્યું થતું હોય અને આપણુ ધાર્યું કંઈ પણ ન થતુ હોય તો આપણે કોઈ પણ ક્રિયા કે પ્રવૃત્તિ કરવી શા માટે ? એ પ્રશ્ન આપણી સામે ઉપસ્થિત થાય છે જે ક્રિયા કે પ્રવૃત્તિનુ રૂળ નિશ્ચિન નથી, અથવા ગમે તેવુ મળવા સંભવ છે, તે ક્રિયા કે પ્રવૃત્તિ કરવાનો ઉત્સાહ કોઈ પણ બુદ્ધિમાન પુરુષના દિલમા પ્રકટે નહિ,

એ દેખીતું છે અને આ રીતે કોઈ પણ ક્રિયા કે પ્રવૃત્તિ કરવાનો ઉત્સાહ ન થાય તો વ્યવહાર કે ધર્મ કેઈની પણ સાધના શી રીતે થઈ શકે ? એ આપણે વિચારવાનું છે તાત્પર્ય કે આ વાદનું પરિણામ નિષ્કર્મભૂયતામાં જ આવે અને જ્યાં નિષ્કર્મભૂયતા હોય છે, ત્યાં નાશની નોખતો અવશ્ય ગરગટે છે, એટલે ઈશ્વરની મરજીને આપણા વ્યવહારની વચ્ચે ન લાવીએ એમાં જ આપણું મેય છે

૫-મનુષ્યજન્મનું ફળ પુરુષાર્થથી જ પામી શકાય છે.
આર્થ મહર્ષિઓએ કહ્યું છે કે—

પૂજ્યપૂજા દયા દાન, તીર્થયાત્રા જપસ્તપ ।

શુભ પરોપકારઘ્, મર્ત્યજન્મકલ્યાણકમ્ ॥

‘ પૂજ્યપૂજા, દયા, દાન, તીર્થયાત્રા, જપ, તપ, શુભનું આરાધન અને પરોપકાર એ મનુષ્યજન્મના આઠ ફળો છે ’

આમાંનું કોઈ પણ ફળ પુરુષાર્થ વિના પામી શકાય
❑ ખરું ? એ આપણે વિચારવાનું છે

પૂજ્યપૂજા એટલે શગદેવરહિત શ્રી વીતરાગ પ્રભુની પૂજા, કશન અને કામિનીના ત્યાગી પવ્યમહાશ્વત-ધારી શુરની પૂજા તથા માતા-પિતાદિ પર્જીલોની પૂજા તે પ્રયાસ, પ્રયત્ન કે પુરુષાર્થ વિના થઈ શકતી નથી શ્રી વીતરાગ પ્રભુની પૂજા કરવી હોય તો સ્નાન કરવું પડે છે, તાબ્બ પુષ્પો લાવવા પડે ❑ કેસર, ચંદન, બરાસ, અક્ષત, બદામ વગેરે વસ્તુઓ એકઠી કરવી પડે છે, દૂપદીપ પ્રકટાવવો પડે ❑ અને વિધિને અનુસરી સર્વ ક્રિયાઓ કરવી પડે છે શુરની પૂજા કરવી હોય તો તેમની સમીપે જઈ

પાટ-પાટલો બિછાવી તેના પર નધાવતું સાધિયો પૂરવો પડે છે અને તેના ઉપર શક્તિમુજબ રૂપાનાણું, સોના નાણું વગેરે મૂકીને વાસણેપથી તેમના જમણા અમૂઠે અર્ચન કરવું પડે છે તથા ત્રણ વાર પ્રણિપાત વદન કરીને સુખશાતાની પૃચ્છા વગેરે કરવી પડે છે તેજ રીતે માતા પિતાદિ વડીલોની પૂજા કરવી હોય તો નિત્ય પ્રાતઃકાળે હઠીને તેમને વદન કરવું પડે છે અને તેઓ હિતબુદ્ધિથી ને હોઈ આજ્ઞાઓ કરે તે પ્રમાણે વર્તવું પડે. ‘પૂજ્યોની પૂજા થવી હશે તો યશે ? આપણાથી શી રીતે થાય ?’ એવો વિચાર કરીને બેસી રહીએ તો કદીયે પૂજા થાય ખરી ?

દયા એટલે કરુણા કે અનુક્રાપા તે પણ ચત્ત કાર્ય સિવાય પાળી શકાતી નથી. ‘દયા પળવી હશે તો પળશે’ એમ માનીને આપણે અચળાએ વર્તીએ તો અવશ્ય હિંસા થાય છે અને તેના અનિહ રૂળો લોગવવા પડે છે મેઘ દુમારે હાથીના જાવે ચતના રાખી હતી, તો જ તેઓ સસલાની દયા પાળી શક્યા હતા તેની હકીકત આ પ્રમાણે સમજવી

વૈતાલ્ય નામના પર્વતમા સુમેરુ નામનો એક હાથી હતો તે ઘણી હાથણીઓના પરિવાર સાથે આરામથી દિવસો નિર્ગમન કરતો હતો એવામા દાવાનળ પ્રકટ્યો, એટલે પોતાનો જીવ બચાવવા તે એક સરોવરમા પેઠો અને ત્યાં કાલવમા ખૂચી ગયો. એ વખતે શત્રુહાથીએ તેની કદર્યના કરી અને તે મૃત્યુ પામ્યો. ત્યારપછી વિધ્યાથજ પર્વતમા તે ફરી મેઝપ્રજ નામનો હાથી થયો અને અનેક દ્વિધેષી

જોની સાથે વિહાર કરતો આનંદમાં પોતાના દિવસો નિર્ગમન કરવા લાગ્યો. એવામાં એક વખત ફવ ભેયો, એટલે જાતિસ્મગ્ન જ્ઞાન યુગ્મ અને આ વખતે દાવાનળમાં મપડાવું ન પડે એ વિચારથી તેણે એક ચોગ્ન જેટલી ભૂમિમાથી ઝાડપાન હપેડી નાખી તેને એક મેદાન બનાવ્યું.

કાલકમે આ વનના પવ્વ દાવાનળ લાગ્યો, એટલે બધા પ્રાણીઓ પોતાનો છવ બચાવવા એ મેદાનમાં એકઠા થવા લાગ્યા અને એ રીતે આખું મેદાન પશુ-પ્રાણીઓથી ભરાઈ ગયું. એવામાં હાથીને માનના મૂળમ ખુજલી આવી અને તેને ખજવાળવા માટે એક પગ ઊઠ્યો કર્યો, ત્યાં એક સસલો તે જગાએ જોડવાઈ ગયો. મેરુપ્રજ કાન ખજવાળ્યા પછી પોતાનો પગ નીચે મૂકવા જતો હતો, ત્યાં તેણે સસલાને ભેયો. એ/લે તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે 'મને જેમ મારું છવન ખ્યારું છે, તેમ સર્વ પ્રાણી જોને તેમનું છવન ખ્યારું છે, તેથી જ સર્વે અહીં એકત્ર થયા છે. બિચારો આ સમલો પણ એ જ રીતે અહીં આવ્યો છે. જો હું તેના પર પગ મૂકીશ તો તરત તેના પ્રાણ નીકળી જશે. માટે ત્યાં સુધી દાવાનળ જોડવાપ નહિ અને તે અહીંથી ખમી જાય નહિ, ત્યાં સુધી મારે પગ નીચે મૂકવો નહિ.'

પછી ઢેલવાક વખતે દાવાનળ શાત પડ્યો અને સર્વે પશુઓ 'પોતપોતાના સ્થાને આવ્યા ગયા, ત્યારે હાથીએ પોતાનો પગ નીચે મૂકવા પ્રયત્ન કર્યો, પણ તેના પર લોહી ચડી ગયેલું હોવાથી પગ નીચે મૂકી શકાયો.

નહિ અને તે જમીન પર તૂટી પડ્યો ત્રણ દિવસ 'બાદ તેનું મૃત્યુ થયું અને અભયદાનના પ્રભાવથી તે શ્રેણિક રાજાની ધારિણી રાણીની કુસિએ મેઘકુમાર તરફ કે ઉત્પન્ન થયો તાત્પર્ય કે ચતના વિના દયા પામી શકાતી નથી

દાન દેવું હોય તો એમને એમ દેવાઈ જતું નથી તે માટે ઠેકઠાક ગુણો કેળવવા પડે છે અને પુરુષાર્થ પણ કરવો પડે છે આ જગતમા જેઓ દાનેશ્વરી તરીકે પકાયા, તેમના જીવન પર દષ્ટિપાત કરો, એટલે આ વસ્તુ હસ્તા મહત્વત્ સ્પષ્ટ થશે જગદૂચ્ચાહનું નામ આને સારાથે ભારતવર્ષમા દાનવીર તરીકે પ્રસિદ્ધ છે એ નામ તેમને શી રીતે પ્રાપ્ત થયું ? પ્રથમ તેઓ પુરુષાર્થબળે અદ્યત્ન ધન કમાયા અને ગુરુના મુખેથી એમ બધું કે આગામી બે વર્ષમા ભયકર દુકાળ પડવાનો છે, એટલે દેશદેશમા ચોતાના વાણીતર-ગુમાસ્તા મોકલી અનાજ ખરીદ્યું, તેને કોઠારોમા ભર્યું અને 'આ કણ ગરીબો માટે છે' એવા પાંચા માયાં પછી દુકાળવખને અનાજની સખ્ત તમી જણાતા તેમણે ધાન્યના એ કોઠારો ગરીબો માટે ખુદ્દાં મૂક્યા અને રાવરાણાને પણ જોઈતું અનાજ બ્યાજબી ભાવે પૂરું પાડ્યું આથી તે દાનવીર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા

કાઈ સરથાને મોટું દાન દેવું હોય તો એ સરથાના આદ્યો કેવા છે ? તેને કઈ રીતે દાન આપવું ? તેના હિતેથી કેવી રીતે ભર આવશે ? વગેરે અનેક બાબનો વિચારવો પડે છે અને મિત્રો તથા સોલીસીટર-વકીલોની સલાહ લઈને દાન આપવામા આવે છે, એટલે તે

પુરુષાર્થની અપેક્ષા રહે છે

જે લોકો પોતાના તરફથી સદાવતો, અન્નછત્રો તથા ધર્મશાળા વગેરે મસ્થાઓ ચલાવે છે, તેમને એ માટે કેટલી કાળજી રાખવી પડે છે અને કેટલો પુરુષાર્થ કરવો પડે છે ? તે કોઈથી અભાવ્ય નહિ હોય

તીર્થયાત્રા તો ઘર છોડીને બહાર નીકળ્યા વિના તેમજ દેશદેશાવરમા ગયા વિના થતી જ નથી, એટલે તેમાં પાંદસચાર વગેરે પુરુષાર્થ અવશ્ય કરવો પડે છે ઉપરાંત વિધિસર યાત્રા કરવી હોય તો છ-રીતુ પાલન કરવું પડે છે તે આ રીતે-પાંદચારી, એકાદારી, સમક્રિતધારી, ભૂમિશયનકારી, મયિત્તપરિહારી અને બ્રહ્મચારી ચર્ણ (સચિત્ર પરિહારીની જગાએ આવશ્યકક્રિયાકારી એવું પદ પણ જોવાય છે)

જપ એટલે મંત્રનું રટણ તે શુદ્ધ ધર્મને એક આસને બેઠા વિના તથા જપમાલા વગેરે ચલાવ્યા વિના ધર્મ શકતો નથી જેઓ માત્ર માનસજપ કરે છે, તેને પણ મનથી તેનું રટણ ચાલુ રાખવું પડે છે અને તેમાં પણ પુરુષાર્થની જરૂર અવશ્ય પડે છે 'જપ થવો હયે તો યશે,' એવો વિચાર કરવામાં આવે તો સવાલાખ, નવસાખ કે એક કોટિ જપનું અનુષ્ઠાન કરી પણ ધર્મ શકે ખરું ? જપ વિના મંત્રસિદ્ધિ નથી, એટલે મંત્રસિદ્ધિ પણ પુરુષાર્થને આધીન છે, એમજ સમજવું જોઈએ

તપ કરવું હોય તો ઇન્દ્રિયો નિરોધ કરવો પડે છે, આહારસત્તા છૂટવી પડે અને વીર્યને ફેરવવું પડે છે

તે સિવાય તપ યર્થ શકતું નથી તાત્પર્ય કે તપ પણ પુરુષાર્થને આધીન છે

શ્રુતની આરાધના માટે શુરોનો વિનય કરવો પડે છે, વચના, પ્રવેશના, પરાવર્તના, અનુપ્રેક્ષા અને ધર્મકથા એ પાંચ પ્રકારના સ્વાધ્યાયનો આશ્રય લેવો પડે છે અને ઉપધાનાદિ તપશ્ચર્યા પણ કરવી પડે છે નિરતર પ્રયત્નશીલ રહ્યા વિના શ્રુતની આરાધના યર્થ શકતી નથી

જેઓ આ જગતમા મહાન પડિતો, લેખકો, કવિઓ, ચિત્રકારો કે કલાકારો તરીકે પકાયા છે, તે જમાએ પરમ પુરુષાર્થથી જ પોતાની સિદ્ધિ હાસલ કરેલી છે

પરોપકાર તો પિંક ઘસ્યા વિના યર્થ શકતો જ નથી કોઈનું નાનું-મોટું જમે તે કામ કરી આપવું હોય તો પરિશ્રમ અવશ્ય કરવો પડે છે ધરતીકંપ, જળરોલ, અકસ્માત, દુસ્લોક વગેરે પ્રસંગે સેવા અર્પણ કરનારાઓને અનેક પ્રકારનું જોખમ ખેડવું પડે છે, જમે ત્યાં સુધી રહેવું પડે છે અને જે કંઈ લૂણુ-સૂકુ ખાવાનું મળ્યું, તેનાથી ચલાવી લેવું પડે છે એટલે પરોપકાર કરવામા તો પુરુષાર્થની ઘણી જ જરૂર પડે છે

આ રીતે મહર્ષિઓએ અનુધ્યજન્મના જે આકં ફોજો બતાવ્યા છે, તે જમા જ પુરુષાર્થથી સિદ્ધ થાય છે, પણ એકાએક કે આકસ્મિક સિદ્ધ યર્થ જતા નથી

૬-નશીબવાદી થશે તો નાગ નોતરશે.

કેટલાક કહે છે કે 'આ જમી વસ્તુઓ જાહે પરુષાર્થથી સિદ્ધ થતી હોય પણ લક્ષ્મી તો

જ એવ છે જો એમ ન હોય તો બધા પુરુષાર્થ કરનારાં શ્રીમત થઈ જવા લેઈએ, પણ તેમ ચતુ નથી ' પરંતુ આ કથન જામપૂર્ણ છે એક માણસ હાથ લેડીને બેઠી રહે અને કંઈ પણ પુરુષાર્થ ન કરે તો લક્ષ્મીદેવીની કૃપા તેના પર ઉતરે ખરી? જો એ રીતે બેઠી રહેવાથી જ લક્ષ્મીદેવીની કૃપા ઉતરતી હોય તો ખેતીવાડી, વ્યાપાર-ધર્મી, હુન્નર-ઉદ્યોગ, નોઠરી-આકરી વગેરે કરવાની કંઈ જરૂર રહે નહિ, પણ દરેક સમજદાર મનુષ્ય એ દિશામાં પ્રયત્ન કરતો હોય છે, એટલે લક્ષ્મી પણ પુરુષાર્થને આધીન છે, એમ જ માનવું લેઈએ પુરુષાર્થના કળકપે કોઈને વિશેષ લક્ષ્મી મળે અને કોઈને ઓછી મળે તેમાં પુણ્યની તરતમતા વગેરે કારણો મળવી શકે, પણ એનો અર્થ એ નથી કે લક્ષ્મી કંઈ પણ પ્રયાસ કે પ્રયત્ન કર્યા વિના એમ ને એમ મળી જાય છે કદાચ કોઈને એ રીતે લક્ષ્મી મળી ગઈ હોય તો ખીજ બધાને એ જ રીતે મળી જાય એવું નથી, એટલે પુરુષાર્થ એ જ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિનો રાજમાર્ગ છે છાતી પર બોર પડ્યું હોય તે મુખમાં મૂકવા માટે હાથ હલાવવો પડે છે, તો જે સ્વભાવે ચચલા છે અને અહીં તહીં ફરતી રહે છે, તે લક્ષ્મીને સ્વાધીન કરવા માટે હાથ-પગ હલાવવા કેમ ન પડે? પુરાણોએ લક્ષ્મીને વાંચુની પ ની કહ્યી છે, તેમાં વિષ્ણુ એ પુરુષાર્થનું પ્રતીક છે, એટલે લક્ષ્મી પુરુષાર્થને આધીન છે, એમ જ આપણે સમજવાનું છે

આ જાણતમા આપણા નીતિકારોએ શું કહ્યું છે? તે

સત્તા કાને સાબળો —

નિદ્રાલસ્યસમેતાનાં ફ્રીવાનાં વ્ય વિમૂતય ।

સુસારથોઽમસારાણાં દ્વિય પુસ્તાં પદે પદે ॥

‘ખાઈપીઈને સૂઈ રહેનારા તથા નશીબના બરોસે આગમુ-એદી થઈને પડ્યા રહેનારા બાયલાઓને આ જગતમા ધન-અપત્તિ-અધિકાર વગેરેકુપ વિમૂતિઓ ક્યાથી મળે ? જે પુરુષો પરાક્રમી અને ઉદ્યમ કરવામા એકા છે, તેમને હાથે હાથે લશ્મીનો સાબ ચાય છે ’

કેટલાક કહે છે કે ‘અમે પુરુષાર્થ કરી ભેયો, પણ તેનુ ખાસ ફળ મળ્યુ નહિ, માટે ફરી પુરુષાર્થ કરવાનું મન થનુ નથી. જ્યાં નશીબ વાહુ હોય ત્યાં પુરુષાર્થ શું ફળ આપે ?’ પણ આ રીતે નશીબવાદી થઈને એમી રહેવું યોગ્ય નથી એકવાર પુરુષાર્થ કરતા ફળ ન મળ્યું, એટલે બીજી વાર પણ ફળ નહિ મળે, એમ માની લેવું એ સુક્ષ્મ અને અનુભવ જનેથી વિરુદ્ધ છે ‘આઠ ગણના મુધી નવ ન આવ્યા, માટે હવે નવ નહિ આવે ’ એમ કોણ કહી શક્યો ? અથવા એક વખત રોટલી વહીને ગોળ ન થઈ માટે ફરી વણના ગોળ નહિ થાય, એવો અનુભવ કોને છે ? કરોળિયો બાળ નાખવાની ચઠાત કરે છે, ત્યારે પહેલો તાર તૂટી જાય છે, એટલે ફરી પ્રયત્ન કરે છે વળી એ તાર પણ તૂટી જાય છે, એટલે ત્રીજી વાર પ્રયત્ન કરે છે એમ તે પ્રયત્ન કરતો જ રહે છે, તો આખરે એ બાળ નાખવામા સફળ થાય છે, તો બે હાથ, બે પગ અને શક્તિશાળી મન ધરાવતો મનુષ્ય પહેલી વારના પુરુષાર્થનું

ફળ ન દેખાતા પુરુષાર્થ કરવાનું જ છોડી દે અને નશીબવાદી બની જાય, એ કેટલું ઉચિત ગણાય ? પૂરો પુરુષાર્થ કયો વિના નશીબનો વાક કાઢવો અને હવે કંઈ ફળ તહિ આવે એમ માની લેવું, એ નાશને નોતરવા બરાબર છે આપણા નીતિકારોએ કહ્યું છે કે —

ઉદ્યોગિન પુરુષસિદ્ધમુપૈતિ લક્ષ્મી-
ર્વં ન દૈવમિતિ કાપુરુષા ઘદન્તિ ।
દૈવ નિદિત્ય કુર પૌરુષમાત્મશક્તયા,
યાતે વૃત્તે યદિ ન સિદ્ધયતિ કોઽપ્ર લોપ ॥

“લક્ષ્મી ઉદ્યોગી એવા પુરુષસિદ્ધ પાસે જાય છે, નહિ કે દૈવ પાસે દૈવ રુઝ્યું છે, નશીબ વાકુ છે, ભાગ્ય બરાબર નથી, આવા વચનો બાયલાએ જ બોલે છે માટે પુરુષ ! દેવને છોડી તારી શક્તિ મુજબ પુરુષાર્થ કર એ છતાં કાર્યસિદ્ધિ ન થાય તો પછી તારો દોષ નથી તાત્પર્ય કે લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ માટે પણ મનુષ્યે બનતો પુરુષાર્થ કરવો ઘટે છે

૭-નિયતિવાદ નિકૃષ્ટ છે.

કેટલાક ભાગ્ય, નશીબ કે દેવની જગાએ નિયતિ આનંદ કરે છે અને જણાવે છે કે ‘આ જગતમા બધું જાવો નિયત થઈ ચૂકેલા છે, એટલે જેનું ફળ જે પ્રકારે આવવાનું હોય તે પ્રકારે જ આવે છે તેમા આપણે પુરુષાર્થ કંઈ કામ લાગતો નથી ’ આ મતભ્ય પણ મનુષ્ય પુરુષાર્થથી હઠાવીને નિષ્કર્મણ્યતા તરફ લઈ જતારું છે જેનું ફળ અથ પતન સિવાય અન્ય કંઈ સંભવતું નથી

આજે ખાવાનું નિયત થયું હશે તો ખવાશે, એમ માનીને રસોડે તાણુ મારવામા આવે તો પરિણામ શું આવે ? એવા પ્રશ્નને કદાચ કોઈ સમાવહાણો કે મિત્ર આવી ચડે અને આમત્રણ આપીને પોતાને ત્યાં લઈ લાય ને સારી રીતે જમાડે તેથી પણ શું ? બીજા, ત્રીજા, ચોથા દિવસે મનુષ્ય એ પ્રમાણે વર્તી શકશે નહિ અને કદાચ વર્તવાનો પ્રયત્ન કરશે તો જરૂર ખૂબે મરશે.

કયો ભાવ કયા પ્રકારે નિયત છે, એ સામાન્ય મનુષ્ય બધી શકતો નથી આ સચોટોમા તે પુરુષાર્થને છોડી દે તો આકળા મનુષ્યે પોતાની લાકડી છોડી લીધેલી ગણાય કે જેના ટેકે તેનો માર્ગ કપાતો હોય છે.

ભૂતકાળમા ગોચારલોકે નિયતિવાદનો પ્રચાર કયો હતો તે લોકોને કહેતો હતો કે ‘ પોતાના સામર્થ્યથી કંઈ પણ થતું નથી બલ નથી, વીર્ય નથી, પુરુષના વીર્ય અથવા પરાક્રમમા પણ કંઈ નથી સર્વ સત્ત્વો, સર્વ પ્રાણી, સર્વ જીવ અવજી, દુર્બલ અને નિર્વિર્ય છે તે નથીબ, જાતિ, વૈશિષ્ટ્ય અને સ્વભાવથી બદલાય છે અને છમાથી કોઈ પણ જાતિમા* રહી સર્વ દુ ખનો ઉપભોગ કરે છે આ

* ગોચારલોકે મનુષ્ય માત્રને જ અસિદ્ધિમાં નીચે પ્રમાણે વિભક્ત કર્યો હતા —

(૧) કૃષ્ણાસિદ્ધિ—કૂર કાપ કરનારા, ખાટકી, પારતિ, સિકારી, ચોર ગાંડુ ખૂની વગેરે

(૨) નીલાસિદ્ધિ—બૌદ્ધ બિહુડા

(૩) લોહિતાસિદ્ધિ—એક વસ્તુમાત્રી નિર્ગમ્યો (જો મદદનીશતા ગિણો)

શીલ, મત, તપ અથવા બ્રહ્મચર્યથી અપરિપક્વ થયેલા કમોના દુગ્ધોને લોગવી તેમને ક્ષીણ કરી નાખીશ એવું બે કોઈ કહે, તો તે થવાનું નથી આ સસારમા મુખ્ય બે પરિમિત પાલીથી માપી શકાય એ રીતે નિયત થયેલા છે અને તે યોછાવત્તા કરી શકાતા નથી ।

ગોશાલકના આ સિદ્ધાંતની નિર્યંત્રતા જોનાગમોમા નીચે પ્રમાણે નોધાયેલી છે.—

એક વાત દુડકોલિક આવક* પોતાની અશોકવનિ કામાં નિયમ મુજબ પોષક વગીને બેઠા હતા તેવામા એક દેવે આવીને તેમને કહ્યું કે 'હું દુડકોલિક । મજલિપુત્ર ગોશાલકની ધર્મપ્રશસ્તિ સુદર છે, તેમા ઉત્થાન, કર્મ, બલ, વીર્ય અને પરાક્રમ-(પુરુષાર્થ) નથી, તેમ જ બધા ભાવો નિયત છે શ્રમણ ભગવાન મહાવીરની ધર્મપ્રશસ્તિ સુદર નથી, કારણ કે તેમા ઉત્થાન, કર્મ, બલ, વીર્ય અને

- (૪) દરિદ્રાભિજ્ઞાનિ-સ્વચ્છ રત્નધારી અચ્ચેડક (આશ્ચરિક) આવકો
 (૫) શુક્રપામિજ્ઞાનિ-આશ્ચરિક સાધુઓ
 (૬) પરમશુક્રપામિજ્ઞાનિ-ન દ્વચ્છ, ખિસસકિચ્છ તથા મકખચિ ગોશાલક વગેરે આશ્ચરિક સપ્રદામના આચાર્યો
 જેન ધર્મે હ લેસ્યાઓ નાચે પ્રમાણે જણાવી છે કુબલુ નીન, કાપોત, પીન, પશ અને રુકલ તેની પરખામણી અદી કરવા જેવી છે

* આનંદ, કામદેન, ચૂનણીપિતા, સુસદેન, ચૂનગચનક, દુડકોલિક, સદાનપુત્ર મહાસતક, નિતીપિય અને સાનિદીપિતા એ મજા મહાવીરના દસ આદર્શ આનંદ મણાવા છે

પુરુષાગર-પરાક્રમ છે * તથા બધા ભાવો અનિયત છે '.

એ સામગ્રી કુહકોલિકે કહ્યું કે ' હે દેવ ! જો તારું કહેવું સાચું હોય તો આ પ્રકારની દિવ્ય દેવગ્રી, દેવદ્યુતિ અને દિવ્ય પ્રભાવ તે, ઉત્થાનાદિથી મેળવ્યા કે અનુત્થાનાદિથી મેળવ્યા ? તેનો ઉત્તર આપ '.

દેવે કહ્યું ' મને એ બધું મગવાનું નિયત જ હતું, એટલે મેં અનુત્થાનાદિથી જ મેળવ્યું ગણાય '.

કુહકોલિકે કહ્યું ' જો આવી દિવ્ય દેવગ્રી અનુત્થાનાદિથી જ મળતી હોય તો જે છવો ઉત્થાન, ઈર્મ, બલ, વીર્ય અને પુરુષાગર-પરાક્રમ વિનાના છે, તે બધાને પણ તારા જેવી દિવ્ય દેવગ્રી મળવી જોઈએ, પરંતુ તેને બદલે તે છવો તો દીનતા અને પામરતામાં સબડી રહેલા ભવામાં આવે છે, એટલે તું જે કહે છે કે મખલિપુત્ર ગોચાલકનો સિદ્ધાંત સુદર છે અને શ્રમણ ભગવાન મહાવીરનો સિદ્ધાંત અસુદર છે, એ વાત મિથ્યા છે '.

કુહકોલિકેનો આ જવાબ સામગ્રી દેવ કંઈ પણ વિશેષ બેટ્યા વિના પોતાના માર્ગે સીધાવ્યો.

પોલાસપુરમાં સદાશંકર પોતાની ભાતો અગ્નિમિત્રા સાથે રહેનો હતો તે આજીવિક સિદ્ધાંતમાં (ગોચાલક આજીવિક સંપ્રદાયનો એક આચાર્ય હતો) વિનિશ્ચિતાર્થ અને જ્ઞાનાર્થ હતો તથા એમ માનતો હતો કે આજીવિકનો સિદ્ધાંત એ જ પરમાર્થ છે અને બીજા બધા અનર્થ.

* પુરુષાયના આ પાત્રે પગથિયાનો નિર્દેશ પરમપૂર્વો અર્થમાં

૧-૧ ૬૩ પર કરેલો છે

છે તેની પાસે એક કોટિ હિરણ્ય નિધાનમાં હતું, એક કોટિ વ્યાળે હતું અને એક કોટિ ઘરના ઉપયોગમાં હતું. ઉપરાત દસ હજાર ગાયોનો એક મળ હતો. પોલાસપુરની બહાર તેના પાંચસો હાટ હતા તેમાં તેણે અનેક માણસોને પગાર આપીને કામ કરવા માટે રોકેલા હતા તેઓ ત્યાં અન્નપ્રય પાત્રો તથા વસ્તુઓ બનાવતા અને બીજા પગારદારો તેને રાજમાર્ગમાં લઈ જઈને વેચતા.

સદાશપુત્ર એક વખત પોતાની અશોકવાટિકામાં ધ્યાનસ્થ બેઠો હતો, તેવામાં આકાશવાણી થઈ કે ' કાલે અહીં એક સર્વશ, સર્વદર્શી, ત્રૈલોક્યપૂજિત, સુરનરાસુર-અર્ચિત, વદનીય તથા તથ્યકર્મોથી યુક્ત એક પુરુષ આવનાર છે તેમને તું વદન કરજે તથા અશનપાતાદિનું નિમત્રણ કરજે '.

સદાશપુત્રે ધાર્યું કે આવા લક્ષણોથી યુક્ત પુરુષ તો મારા શુરુ મ ખલિપુત્ર ગોશાલ જ હોવા જોઈએ પરંતુ બીજે દિવસે તો શ્રમણ ભગવાન મહાવીર જ તે ગામમાં પધાયા. આકાશવાણી થઈ હતી, એટલે સદાશપુત્ર તેમના દર્શને ગયો. તે વખતે શ્રમણ ભગવાન મહાવીરે આગલા દિવસે થયેલી આકાશવાણીની વાત કહી. આથી સદાશપુત્ર આશ્ચર્ય પામ્યો અને તેમના પ્રત્યે શ્રદ્ધાન્વિત થયો. પછી તેણે ભગવાનને પોતાની દુકાનોમાંથી જોઈતી વસ્તુઓ લેવાનું નિમત્રણ આપ્યું અને ભગવાને તે સ્વીકાર્યું.

એક વખત સદાશપુત્ર પવનથી સૂકાયેલા કાચાં વાસણોને ઘરમાંથી બહાર કાઢીને તડકે સૂકવતો હતો તેવામાં

ભગવાન મહાવીર ત્યાં આવી પહોંચ્યા. તેમણે કહ્યું -

‘સદાશુપત્ર ! આ વાસણ કેવી રીતે બન્યું છે ?’

સદાશુપત્રે કહ્યું ‘ભગવન્ ! પહેલાં તો તે માટી ઉપે હતું. પછી તેને મસળીને ચાકડે ચડાવવામાં આવ્યું, ત્યારે હવે તે આ વાસણરૂપે બન્યું છે.’

તે સામળી ભગવાને કહ્યું કે ‘હે સદાશુપત્ર ! તેમ જ ઉત્થાન, કર્મ, બલ, વીર્ય, પરાક્રમની જરૂર પડે કે નહિ ?’

આ પ્રશ્નથી સદાશુપત્ર કંઈક ચમક્યો. પણ તેણે પોતાના આજીવિક સિદ્ધાંત પ્રમાણે જ જવાબ આપ્યો કે ‘ભગવન્ ! બધી વસ્તુઓ ઉત્થાન, કર્મ, બલ વગેરે વિના જ નિયતપણે બન્યે બાય છે.’

ભગવાને કહ્યું ‘હે સદાશુપત્ર ! કોઈ માણસ તારા આ વાસણો ઉપાડી બાય, ફેંકી દે કે ફેંકી નાખે અથવા તારી આ અગ્નિમિત્રા બાંધી સાથે લોગો લોગવે તો તું તેને શિક્ષા કરે કે નહિ ?’

સદાશુપત્રે કહ્યું કે ‘ભગવન્ ! તો હું જરૂર તે દુષ્ટ પુરુષને પકડું, બાધું અને મારું.’

ભગવાને કહ્યું ‘હે સદાશુપત્ર ! જો બધું કોઈના ઉત્થાન, કર્મ, બલ, વીર્ય અને પરાક્રમ વિના જ નિયત પણે બનતું હોય તો કોઈ વાસણ ચોરતું નથી, ફેંકતું નથી કે તારી સી સાથે લોગ લોગવતું નથી, તો પછી તું શા માટે માણસને પકડે, બાધે કે મારે ? તારે હિસાબે તો આ બધું નિયત છે અને કોઈના પ્રયત્ન વિના જ બન્યે બાય છે.’

ભગવાનની આ દલીલ સાબળી સદાસપુત્રની આખી ખૂલી ગઈ અને તેણે ભગવાનનો સિદ્ધાંત સાબળવાની ઈચ્છા કરી ભગવાને તેને પોતાનો સિદ્ધાંત સ્થાવિધિ સમગ્રાવ્યો આથી મદાસપુત્રે તરત જ પોતાની અસહિત ભગવાનના સિદ્ધાંતનો સ્વીકાર કર્યો અને આનંદ-ગૃહપતિની પેઠે, તેમની પાસેથી પાંચ અણુવ્રત અને સાત ચિક્ષાવ્રતનાં જોડ ગૃહસ્થધર્મ અંગીકાર કર્યો

ભગવાન ખુદે પણ ગોશાલકના નિયતિવાદને નિકૃષ્ટ માન્યો હતો તે વિષે અશુચ્ચરનિકાયના મહાખલિવર્ગમાં કહ્યું છે કે ‘હે ભિક્ષુઓ ! આ અવનિ ઉપર મિથ્યાદષ્ટિ જેવો બીજો કોઈ અહિતકર પાપી નથી મિથ્યાદષ્ટિ એ સર્વ પાપીઓમાં ચિરોમણિ છે, કારણ કે તે સદ્ધર્મથી વિરુદ્ધ રાખે છે હે ભિક્ષુઓ ! આવા મિથ્યાદષ્ટિ છવો ઘણા છે, પણ મોઘપુરુષ ગોશાલક જેવું અન્યત્ર અહિત કરનાર હું બીજા કોઈને જોતો નથી સમુદ્રમાંની બાળ જેવી રીતે અનેક માછલીઓ માટે દુઃખદાયી, અહિતકર અને ઘાતક નીવડે છે, તેવી રીતે આ સંસારસાગરમાં મોઘપુરુષ ગોશાલક અનેક છવોને બ્રમમાં નાખીને દુઃખદાયક અને અહિતકર નીવડે છે ’

“ હે ભિક્ષુઓ ! જેવી રીતે વજ્રોની અદર વાળનો ઠામજો નિકૃષ્ટતમ છે, કારણ કે તે ગરમીમાં ગરમ થઈ

૪ અહીં ત્રણ શુદ્ધવ્રતોને પણ એક પ્રકારનાં ચિન્તાવ્રત માની તેની સખ્યા સાતની કદી છે, પણ બ્યવહાર ત્રણ શુદ્ધવ્રત અને ચાર સિક્ષાવ્રતો છે

બધ છે, યરદીમા ઠડો ઘઈ બધ છે, તેનો રગ પણ સારો લાગતો નથી, તે સહેલાઈથી હાથમા પણ રહેતો નથી, તેવી રીતે મકખલિ ગોશ્વાલનો વાદ પણ બધા સમજવા દોમા નિષ્ફૂટ છે '.

શ્રી કૃષ્ણે ભગવદ્ગીતામા 'નિયત કુદ કર્મ ત્વ, કર્મ જ્વાયો હ્યકર્મણ - તુ અવશ્ય કમં કર, કેમકે કમં ન કરવા કરતા કમં કરવું સારું છે ' 'સ્વસ્વકર્માણ્યમિરત સસિદ્ધિલમતે મર - પોતપોતાના કમંમા મગ્ન રહેવાથી મનુષ્ય સસિદ્ધિને પામે છે ' વગેરે વચનો વડે પુરુષાર્થનો મહિમા પ્રકાશ્યો છે.

તાત્પર્ય કે ભારતવર્ષની એક પ્રજાએ નિયતિવાદને નિષ્ફૂટ નાની પુરુષાર્થવાદની પ્રતિષ્ઠા કરી છે, એટલે પુરુષાર્થ એ મજનનાનો પ્રાણ છે, એમ માનીને આપણે ચાલવું જોઈએ.

૮-કામ વિચારીને કરવું.

પુરુષાર્થ દેવી ગીતે કરવો ? તે બલવાની જરૂર છે ગમે તે રીતે પુરુષાર્થ કરવાથી તેમા સફળતા મળતી નથી આપણે આખો બધ કરીને હોડવાનું ચાલુ કરીએ તો પરિણામ શું આવે ? કા પીત સાથે અફળાઈને માથું ફેાડીએ, કા ખાડામા પડીને હાથ-પગ તોડીએ તેથી મહાપુરુષોની શિક્ષા છે કે કોઈ પણ કામ વિચારીને કરવું, પણ વિચાર્યા વિના કરવું નહિ જે કામ વિચાર્યા વગર કરવામા આવે છે, તેમા પ્રાય સફળતા મળતી નથી, ઉપહાસને પાત્ર થવાય છે અને અનેક બલવું તુકશાન વેડવું પડે છે.

વિચાર કરવાની પણ રીતિ છે, પદ્ધતિ ॥ તે નહિ બાલુવાથી સ્થિતિ જમનાદાસ જેવી થાય છે શેડનો. પુત્ર જમનાદાસ પોતાની દુકાન પાને રોજ એક આખલાને બેઠેલો જોઈ વિચાર કરતો કે આના જે શીંગડાની વચ્ચે માથુ ઘાટ્યુ હોય તો આવે કે નહિ ? તેણે છ મહિના સુધી આ પ્રમાણે વિચાર કર્યો અને મનથી નહીં કહ્યું કે માથુ તો જરૂર આવી જાય, પણ તેની પ્રયોગદ્વારા ખાતરી કરવી આથી એક દિવસ તેણે આખલાની પાસે જઈ તેના જે શીંગડાની વચ્ચે જોરથી માથુ ઘાટ્યુ અને તે બરાબર આવી ગયું પછી શું થયું ? તેનો વિચાર તેણે કર્યો ન હતો. કદાચ તેના મનમાં એમ હતું કે માથુ ભરાવી જોયા પછી તરત પાછું કાઢી લઈશ અને એ રીતે મેં કરવા ધારેલો પ્રયોગ સફળ થશે, પણ પોતાના શીંગડામાં માથુસ ભરાઈ જાય અને માથે માડાત્રણ મળતું વગ્ન પડે એને આખલો કઈ રીતે ચલાવી હે ? એણે તો પોતાના શીંગડામાં માથુસને ભરાઈ ગયેલો જોઈ માથુ આમથી તેમ હલાવવા માંડ્યું ને ઊંચું નીચું કરી જમનાદાસને જમીન સાથે અંકુશવા માડ્યો આથી જમનાદાસના હાડકા-પાસર્ગા સારી રીતે ખોળરા થયા અને તે સહારાક કરવા લાગ્યો છેવટે ત્યાં ઘણા માથુસો ભેગા થઈ ગયા અને તેમણે કોઈ પણ ઉપાયે આખલાને પકડી તેના શીંગડામાંથી જમનાદાસનું માથુ બહાર ખેંચી કાઢ્યું પછી બધાએ પૂછ્યું કે ‘મેં અવિચારી કામ કર્યું નથી, લાગલગાટ છ મહિના સુધી વિચાર કરીને આ કાર્ય કર્યું છે ।’ આ સાંભળી

બધા તેની મૂર્ખાઈ પર હસવા લાગ્યા તાત્પર્ય કે વિચાર કરવો એટલે અમુક કાર્ય કરવા ચોગ્ય છે કે કેમ ? તેનું પરિણામ શું આવશે ? તે કરવાની મારી શક્તિ છે કે કેમ ? તે કરવા માટે હાલના સંયોગો અનુકૂળ છે કે કેમ ? વગેરે અનેક બાબતોનો વિચાર કરવો અને તેમાં સફળતા મેળવી શકે એ એમ લાગે તો જ તેનો પ્રારબ કરવો.

જે કાર્ય કરવાથી ઘણું પાપ બધાય તેમ હોય, ઘણાની સાથે વરવિરોધ થાય તેમ હોય તથા આપણી બધી શક્તિ નીચોવાઈ જાય તેમ હોય, તેવું કાર્ય કરવું નહિ.

પાપનું ફળ દુઃખ છે, એટલે ઘણું પાપ કરનારને ઘણું દુઃખ ભોગવવું પડે છે અને તેના ચિત્તને કોઈ રીતે શાંતિ મળતી નથી વગી પાપનો ઉદય મતા નહિ ધારેલી મુરકેનીઓ જાળ્યા કરે છે અને કાર્યનો બધો રગ બગાડી નાખે છે, તેથી જ મહર્ષિઓનો ઉપદેશ છે કે પાપભીરુ થવું 'આદર્શ ગૃહસ્થ' નામના નિગ્રધમા અમે આ સંબંધી કેટલુંક વિવેચન કરી ગયા છીએ, તે પાડકો બૂલ્યા નહિ જ હોય.

ઘણા સાથે વૈર-વિરોધ થયો હોય તો આપણું બળ કમી થઈ જાય છે, વિદ્યો એક પછી એક જાળ્યા જ કરે છે અને તેથી આપણે કોઈ પણ મહત્ત્વનું કાર્ય કરી શકતા નથી નીતિકારો સ્પષ્ટ થઈ છે કે-

ઝાઝા નબળા લોકથી, કદી ન કરીએ વૈર,
દીડી કાળા નાગનો, પ્રાણ વિધે એ પૈર

'આપણે મજા છીએ અને સામો નિર્બળ છે, એમ

માનીને ઘણા નિર્બળોથી વેર બાધવું નહિ કાળા નાગની સરખામણીમા કીડીનું સ્થાન શું છે ? છતાં ઘણી કીડીઓ હોગી થાય તો નાગનો પ્રાણ લઈ લે છે, તેથી ઘણા માથે વેર-વિરોધ થાય એમ કરવું નહિ

જે કાર્યનું પરિણામ બહુ મોટું કે મહત્ત્વનું ન હોય, તેને માટે જો આપણી સર્વ શક્તિઓ ખર્ચાઈ જાય તો ખીજા અગત્યના કામો શી રીતે થઈ શકે ? તાત્પર્ય કે એ વખતે આપણે હાથ જામેરી નાખવા પડે અને આપણે કરવા ધારેલી બધી પ્રગતિ અટકી પડે, તેથી શક્તિ નીચો-વાઈ જાય એવું કાર્ય હાથ ધરવું નહિ

કેટલાક કહે છે કે ‘ જે જ્ઞાની હોય તે પરિણામનો વિચાર કરી શકે આપણે પરિણામનો વિચાર શી રીતે કરી શકીએ ? ’ પણ આમ કહેવું ઉચિત નથી આપણને જે વિચારશક્તિ પ્રાપ્ત થયેલી છે, તેનો યોગ્ય ઉપયોગ કરીએ તો પણ કાર્યનું પરિણામ શું આવશે ? તે સામાન્ય રીતે જાણી શકીએ આપણને એમ કહેવામાં આવે કે અમુક માણસને ખેરાકમા ઝેર અપાસુ, તો આપણે તરત જ બોલી ઉઠીએ છીએ કે ‘ એ બિચારો મરણ પામ્યો હશે ’ અથવા આપણને એમ કહેવામાં આવે કે અમુક માણસને છેલા એક મહિનાથી તાબ ધી-દુધ ખાવા મળે છે, તો આપણે તરત જ કહીએ છીએ કે ‘ તેના મોઢા પર લાલી આવી હશે ’ એ જ રીતે એક માણસ આળસુ હોય તો આપણે કહીએ છીએ કે ‘ તેનાથી કામ થઈ શકશે નહિ ’ અને બીજે માણસ કામગરો હોય તો કહીએ

હીએ કે ' તે લીધેલું કામ જરૂર પાર પાડ્યે ' આ રીતે આપણામા પરિણામનું અનુમાન કરવાની જે શક્તિ છે, તેના દરેક કાર્યપ્રસંગે ઉપયોગ કરવો અને તેનું પંચિલામ ધંદુ કે અનુકૂળ જણાય તો પ્રવૃત્તિ કરવી, અન્યથા તેનાથી દૂર રહેવું

કેઈ પણ કાર્યનું પરિણામ આપણને સમજાતું ન હોય તો ડાહ્યા માણસોને પૂછવું અને તેઓ જે અભિપ્રાય આપે તે લક્ષમાં રાખીને કામ અંગે નિષ્ક્રિય કરવો. નીતિ કારણે તો એમ પણ કહે છે કે આપણે શુદ્ધિમાન હોઈએ અને સારા-ખોટાનો વિચાર કરવાને શક્તિમાન હોઈએ તો પણ જે ડાહ્યા માણસને પૂછી જોવું, જેથી આપણી કેઈ પણ સ્થળે કંઈ પણ ખૂલ થતી હોય તેની ખબર પડે અને કાર્યસિદ્ધિમાં હુકત આવે નહિ

જેઓ પરિણામનો વિચાર કરે છે, તેઓ પાણી પહેલા પાળ બાધી શકે છે અને તેથી કેઈ પણ કાર્યને વણસી જતું અટકાવી શકે છે

મનુષ્ય અનંત શક્તિનો સ્વામી છે અને તે ધાર્મ્ય કાર્ય કરી શકે છે, એનો અર્થ એ છે કે તે ધૈર્ય રાખીને પ્રયત્ન-પ્રયાસ-પુરુષાર્થ કયો કરે તો છેવટે ધાર્મ્ય પરિણામ લાવી શકે છે, પણ એનો અર્થ એ નથી કે તે ગમે ત્યારે ગમે તે કામ કરી શકે છે. વર્તમાન કાળે તો તેની શક્તિ જેટલા પ્રમાણમાં ખીલેલી હોય તેના જ તેણે મુખ્ય વિચાર કરવો જોઈએ. અધી મણુ બોલે ઉચકવાની શક્તિ હોય અને તે પાંચ મણુની ગુણી ઉચકવા જાય તો શી રીતે ?

અથવા પાસે પાચ હજારનો જીવ હોય અને પચીસ હજાર જીવ ધર બાધવા બચ તો શી રીતે પહોંચે ?

કેટલાક માણસો પોતાની શક્તિનું વધારે પડતું મૂલ્યાંકન કરીને એક કાર્યમાં ચાહોમ અપલાવે છે, પણ તેનો આખરી અન્તમ પ્રાય ખૂરો આવે છે રાવણે પોતાની શક્તિનું વધારે પડતું મૂલ્યાંકન કરી સીતાજીનું હરણ કર્યું અને શ્રીરામચંદ્રજી સાથે વેર બાધ્યું, તેનો અન્તમ શુ આભ્યો ? દુયોધન તથા દુશાસને પોતાની શક્તિનું વધારે પડતું મૂલ્યાંકન કરી પાડવોને પ્રતિરપર્ધી બનાવ્યા અને મહાભારતને નોતર્યું, તેનો અન્તમ શુ આભ્યો ? વ્યાપાર તથા સદ્દા વગેરેમાં પણ આપણે એ જ વસ્તુ જોઈએ છીએ માણસો પોતાના ગળ કરતાં ઘણું મોટું કામ કરી નાખે છે અને ઉવટે પાચમાત્ર ચાચ છે

‘હિ મતે મરદા તો મરદે ખુદા’ અને ‘સાહસ વિના લક્ષ્મી નહિ’ એ બંને સૂત્રો અમારા લક્ષમાં છે, પણ તેનો વિવેકહીન આધ્ય લેવાથી મનુષ્ય નિબૂળતાને નોતરે છે, એ અમારા કથનનો મુખ્ય આશય છે

મરોગો અનુકૂળ ન હોય અને કામ ચક્ર કરવામાં આવે તો તેમાં સંજ્ઞા મળતી નથી તાવ અને ખાસી લાગુ પડી હોય અને જસો માર્છલનો પગપાળા પ્રવાસ કરવાની ધારણા રાખીએ તો તે કેમ પર પડે ? અથવા જ્યાં બધા દિગ્ગજરો (નગ્ન) વસતા હોય, ત્યાં ધોળીની દુકાન ખોલીએ તો એ ધણે શી રીતે ચાલે ? તે જ રીતે ઉખર ભૂમિમાં બાજરી વાવીએ તો પાક કેવો ઉતરે ?

મ યોજોનુ બજાબજ પારખવા માટે કુશાત્ર બુદ્ધિની જરૂર છે, એટલે મનુષ્યે પોતાની બુદ્ધિનો બની રહે તેટલો વિકાસ કરવો જોઈએ શિક્ષણ, માહિત્ય, વિદ્વત્સમાગમ વગેરે તેના મુખ્ય સાધનો છે

૬-યોજના આવશ્યક છે.

કોઈ પણ મહત્વની પ્રવૃત્તિ કરવી હોય તો પ્રથમ તેની યોજના તૈયાર કરી આવશ્યક છે એથી તેના દરેક અગ્રણીઓ સૂક્ષ્મતાથી વિચાર કરી શકાય છે તથા કોઈ ભોટી ભૂલ રહી જતી હોય તેનો ખ્યાલ આવી જાય છે

મનોમન વિચાર કરતા કેટલાક મહત્વના મુદ્દા છૂટી જવાનો સંભવ રહે છે, તેથી હિતાવહ એ છે કે યોજનાને કાગળ પર દપકાવી લેવી, તેને પોતાની નજર સમક્ષ રાખવી અને તેના બધા મુદ્દાઓ પર ક્રમશઃ વિચાર કરવો આ રીતે બે-ત્રણ વાર કે વધુ વાર વિચાર કર્યા પછી જે યોજના તૈયાર થાય તેને રીક સમજવી

આપણી પ્રવૃત્તિ અગે કોઈના સહકાર જોઈતો હોય- ધણા ભાગે જોઈએ જ-તો તેને મમજાવવા માટે આ રીતે તૈયાર કરેલી યોજના ખૂબ ઉપયોગી નીવડે છે અને આપણું કામ વ્યવસ્થિત છે, એવી છાપ પડના ધારેલો સહકાર મળી રહે ■ માત્ર મોઢાની વાતો લેખિત યોજના જોટવી સુદર છાપ પાડી શકતી નથી, એવો અનુભવ પણ ધણાખરાને થયો જ હશે

આ પ્રચારનો ગણાય છે અને

વસ્તુનો પ્રચાર યોજના વિના થઈ શકતો નથી, એટલે આજે તો યોજનાનું સ્થાન અનિવાર્ય બન્યું છે. સરકાર, નગર-પાલિકાઓ, આમ્ય પચાયતો, સામાજિક મસ્થાઓ તથા વ્યાપારઉદ્યોગને લગતી પેઢાઓ પોતાની યોજનાઓ કેવા રૂપરંગમાં બહાર પાડે છે, તે કોઈવી અજાણ્ય નહિ હોય તાત્પર્યે જ જેસતો રાજ અને આવતી વહુ પ્રથમ દર્શાને જે બનની છાપ પાડે છે તે જ લોકોના મન ઉપર વધારે અસર કરે છે, તેમ સુદર અને સુવ્યવસ્થિત રૂપે બહાર પડેલી યોજના લોકોના મન પર ઘણી અમર કરે છે અને તેથી કરવા ધારેલી પ્રવૃત્તિમાં સુયશ સાપડે છે.

અહીં એ સ્પષ્ટતા કરી લઈએ કે યોજના સુદર હોય પણ તેનો અમલ કરવાની આવડત કે ઝાળજી ન હોય તો કાર્યસિદ્ધિ થતી નથી, એટલે યોજના ઉપરાંત કામ કરવાની આવડત પણ કેળવવી જોઈએ.

૧૦-ફળ મારે અધીરા થશે નહિ.

કોઈ પણ ક્રિયાનું ફળ તરત ન દેખાય તેટલા પરથી જ ક્રિયા નિષ્ફળ ગઈ છે, એમ માની લેવું નહિ કેટલીક ક્રિયાઓ જ એવી હોય છે કે જેનું ફલ અમુક અવસ્થાએ કે અમુક સમયે જ દેખાય. હાજવા તરીકે બીજમાથી ફલ થાય છે, એ હકીકત નિર્વિવાદ છે, પણ તેનો અર્થ એ નથી કે આજે બીજ વાવીએ ને કાલે ફલની પ્રાપ્તિ થાય. પ્રથમ બીજમાથી જ કુર ફૂટે છે, તેમાથી સ્કંધ (યડ) થાય છે, તેમાથી શાખા-પ્રશાખા (હાળી-હાળા) નો વિસ્તાર થાય છે, એ શાખા-પ્રશાખાને પત્રો આવે છે,

પુણે આવે છે ને ત્યાર પછી ફળ આવે છે ફલપ્રાપ્તિને
આ કમ સમજ્યા વિના કોઈ મનુષ્ય માત્ર રક પ કે માત્ર
શાખા જોઈને એમ કહે કે હજી પણ ફળ આ પુ નહિ,
માટે આ બીજ વાપવાની ક્રિયા નિષ્ફળ છે, તો તે ઉચિત નથી
બળ, વિદ્યા, ધન અને યશ-લાભની બાબતમાં પણ
આવે જ કમ જોવામાં આવે છે

આજે સાત્ત્વિક સોજન લીધું અને ઠાકે બલપ્રાપ્તિ
થાય એમ બનતું નથી સોજન પેટમાં ગયા પછી તેનો
રસ થાય છે, તેમાંથી રહિર બને છે અને તેમાંથી અનુક્રમે
માત, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા તથા શુક્ર (વીર્ય) બને છે.
આ રીતે જ્યારે શરીરમાં ઉત્તમ વીર્યનો સમય થાય ત્યારે
બળનો અનુભવ થાય છે હવા ખાવાથી શરીર સારુ થાય
છે, એમ કહેવાનો અર્થ એ નથી કે આજે હવા ખાધી
અને ઠાકે શરીર મારુ થાય તે માટે અમુક દિવસ સુધી
નિયમિત હવા ખાવી જોઈએ અને તો જ તેનું પરિણામ
દેખાય વ્યાયામથી શરીર સુધરે છે, એનો અર્થ પણ એ
જ છે કે જોઈએ અમુક સમય સુધી નિયમિત વ્યાયામ કરે
છે, તેનું શરીર સુધરે છે

એક મનુષ્ય વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશથી શાળા
પાઠશાળામાં જાય છે, પણ હાજર થયા પછી પાઠ-પદર
દિવસમાં કે મહિના-એ મહિનામાં જ તેને વિદ્યાની પ્રાપ્તિ
જઈ જતી નથી તે માટે અમુક વર્ષો સુધી અનેક વિષયોનો
કમચ વ્યયાસ કરવો પડે છે

—મનપ્રાપ્તિના ઉદ્દેશથી કોઈ પણ વ્યા

શરુ કરવામા આવે તો તરત જ લાભ થવા માડતો નથી પ્રારભમા અનેકવિધ અગવડો કે મુશ્કેલીઓ હોય છે, તે ધીરજથી જોળગવામા આવે અને પ્રયાસ એક સરખો ચાલુ રાખવામા આવે તો જ તે વ્યાપાર કે ધંધો જામે છે અને તેમાથી ધનની પ્રાપ્તિ થાય છે આટલી સારી વાત ન સમજતા જે લોકો તરત ફજની વાશા રાખે છે અને તે ન હેખતા તેને નિષ્ફળ માની હેવાની ઉતાવળ કરે છે, તેની હાલત ધની કહેાડી થાય છે તે બીજો વ્યાપાર કે ધંધો શરુ કરે તેમા પણ પ્રારંભિક મુશ્કેલીઓ તડે છે અને તેથી તરત નફો હેખાતો નથી, એટલે તે છોડીને ત્રીજા ધંધામા ઝપટાવે છે આમ વારવાર વ્યાપાર-ધંધો બદલતા અને તેમા અમુક તુલ્યાન ખાતા આખરે મૂડી ખલાસ થાય છે અને હેવાદાર બનવાનો વખત આવે છે

પરિણામ માટે અધીરા કે ઉતાવળા ધવાધા કેવી રીતિ થાય છે, તે સંબંધી અહીં એક દષ્ટાન્ત રજૂ કરીશુ એક વ્યાપારીને ઠાઇ જૂસ્તરશાસ્ત્રી તરફથી સમાચાર મળ્યા કે અમુક જમીનમાથી મોતુ નીકળે તેમ છે, એટલે તેણે એ જમીન ખરીદી લીધી, ખોદકામના ચક્રો વસાવ્યા અને કામ ચાલુ કર્યું પરંતુ જૂસ્તરશાસ્ત્રીએ કહ્યું હતું તેટલી જિહાઇએ મોતુ નીકળ્યું નહિ, એટલે તે વ્યાપારીના મનમા અનેક ભાતની ચકાઓ થવા લાગી ‘મા જમીનમાથી મોતુ નીકળશે કે કેમ? પેલા જૂસ્તરશાસ્ત્રીએ મને છેતર્યો તો નહિ હોય? માન પર ખર્ચ તો ચડી જ રહ્યો છે આવો ખર્ચ કયા સુધી ચલાવવો?’ વગેરે વગેરે આથી

તેવેશ કુલ દુઃખને દૂર કરશે અને 'જા બનીને' શો
સેઈ નીકળે છે કેના અને તોડશે તે તેજી દિલ્લે
તોડશે' એ સ્વચ્છતી સૂચક છે.

કેવાના કુલ દુઃખને કહ્યું છે 'જા બની
કુળી અને જાની જાનીને લાગે છે. તેજી તેના લક્ષ-
કેશી પૂરે પૂરિયા થુ તેના આધારે અને જાણું
કે જા બનીને છેલ્લું જાણું નીકળે જાણીની
જાણીયા જાણે છે તે જાણું, જાણું તેજી આપે નિરાશ
જાણી કેઈ જાણું જાણી.

જા પાંચ પેઢી આપ નીકળે જોડાના જાણું જાણું,
જા 'જા જાનીને જાણું નીકળે છે કેના' એ
જાણીને તેના જાણું જાણું જાણી દુલી અને
જાણું જાણું જાણું જાણું, જોડે જોડે જાણીને જાણીને
જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને
જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને
જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને

જોડે જાણું જાણું જાણીને જોડે જોડે જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું

જોડે જાણું જાણું જાણીને જાણીને જાણીને જાણીને
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું
જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું જાણું

તો પણ મને બારે પડશે નહિ માટે મારે પેલા બૂલો
 શાસ્ત્રોના વચન પર બરોસો રાખીને કામ આગળ ચલ
 વલુ ' આમ વિચારીને તેણે જોદકામ ચાલુ કર્યું અને
 માત્ર સો-બમો ફૂટ જમીન જોદી ત્યાં જ મોતું મળે
 આવ્યું ' આથી જમીન ખરીદનારને ધણે લાભ થયે
 આ સમાચાર પેલા વ્યાપારીને મળ્યા ત્યારે તેણે કપાળ ફેંકી
 પણ આ રિયલિટી માટે તેની અધીરાર્થ જ જવાબદાર હતી

ચંદા-લાભની પ્રાપ્તિ માટે પણ પણ ચાલુ જ રહ્યા
 જવાનું છે સારું કામ કરવાથી ચરાની પ્રાપ્તિ થાય છે
 એનો અર્થ એ નથી કે એક સારું કામ કર્યું કે તરત
 જ ચરાની પ્રાપ્તિ થઈ જાય સંભવ છે કે એ વખતે હોદ્દા
 આપણને બરાબર સમજાયા ન હોય, એટલે અનેક પ્રક
 રના કુતકો કરે, આપણી બૂલો કાઢે કે આપણી દાનડ
 ઉપર આશ્રેષો કરે અને તેનું સાચું મૂલ્યાંકન ન કરે પણ
 આવી બાબતોથી હોશ ન પામતા મારું કામ કરવાની
 પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખવામા આવે તો ચરાપ્રાપ્તિ યથા તિવા
 રહેતી નથી મહાત્મા ગાંધીજીએ આ દેશમા ગાંધીય સ્વયં
 સેવક શરૂ કરી, ત્યારે તેમની સામે કેટલા આશ્રેષો થયા
 હતા ? પણ તેઓ એનાથી હોશ પામ્યા નહિ અને પોતે
 જે પ્રવૃત્તિને મારી કે શુભ માની હતી, તેને બરાબર
 વગગી રહ્યા તો આખરે રાષ્ટ્રચિંતા બન્યા અને મહોત
 ચરાના જાગી યથા આવે જમનુ આણુ તેમનું નામ ચાલ
 કરે છે કવિ, લેખક અને ચિત્રકારોને સર્વશ્રાતમા કહેવા
 જ અનુભવો થાય છે તેમની કૃતિઓની ખાસ કહર થતી

નથી પણ તેઓ ઉત્તરેતર સારા કાવ્યો, સારા લેખો કે સાચાં જિનેા આપતા રહે છે તો આખરે એક દિવસ યશની કલ્પી તેમના શિર પર ફૂગ્ગરવા લાગે છે.

રોગનિવારણ, યોગક્રિયા, મત્રનાથન તેમજ ધર્મી રાધનની આગળમાં પણ આવી જ સ્થિતિ પ્રવર્તે છે પણ મનુષ્યો પોતાને ઘણું પડેલા રોગનું નિવારણ કરવામાં સફળ થતા નથી, તેનું એક કારણ એ હોય છે કે તેઓ ઠીક પણ ઉપચાર વિધિપૂર્વક અમુક સમય સુધી કરતા નથી આને એક ઉપચાર તો કાલે બીજે ઉપચાર, આને એક દવા તો કાલે બીજી દવા એમ કેરફાર કર્યો જ કરે છે, તેથી ઉપચારનો ફાયદો શી રીતે મળે ?

નયુભાઈની આજે આજણી યઈ, એટલે તેમણે એક જિનેા ઉપાય પૂછ્યો કે 'શુ કરવું ?' તે જિનેા કહ્યું કે 'તેના પર કાગી ચાદી લગાડી દો, એથી ફાયદો થશે.' આથી નયુભાઈએ તેના પર કાગી ચાદી લગાડી સાને એક બીજા જિનેા મળ્યા તેમણે પૂછ્યું કે 'આ શુ થયું છે ?' ત્યારે નયુભાઈએ જવાબુ કે 'આજે આજણી યઈ છે અને તેના પર કાગી ચાદી લગાડી છે.' એ સુ બની પેલા જિનેા કહ્યું કે 'તમે બધા માનુસ છો કે ને-તેનું માની હો છો. આમાં કાગી ચાદીથી ફાયદો ન થાય એના પર તો કેસર લગાડવું જોઈએ કેસર !' એટલે નયુભાઈએ કેસર વાટીને તેના પર લાપડ્યું બીજા દિવસે એક જોળા બીડા ડેશીમાં મળ્યા તેમણે પૂછ્યું કે 'આ શુ થયું છે ?' નયુભાઈએ કહ્યું કે 'મા ! આજે આજણી યઈ છે

ને તેના પર કેસર લગાડ્યું છે ' એ સાબળી ડાંગીમાએ કહ્યું કે ' એના પર કેસરથી કંઈ ફાયદો ન થાય આજ લીના કચૂકો ઘસીને લગાડો, એટલે તરત ફાયદો થશે. મેં એ રીતે ઘણી આજળીઓ મટાડી છે ' એટલે નથુ સાર્ધએ કેસર જૂસી નાખ્યું અને આંખલીનો કચૂકો ઘસીને ચોપડ્યો આ રીતે બીજા પણ બે ચાર ઠડા-ગરમ ઉપચારો ઉપરાઉપરી કર્યો, એટલે આજળી વકરી અને આખ પર મોટો સોજો આવી ગયો આખરે તેમણે એક અનુભવી વૈદ્યનો આશ્રય લીધો અને તેનો ઉપચાર અમુક વખત સુધી ચાલુ રાખતા મારું થઈ ગયું તાત્પર્યે કે જે ઔષધથી રોગનિવારણમા સફળતા મળે તેમ હોય, તેના ફળ માટે અધીરા થઈ તેને છોડી દેતા પરિણામ માફક આવે છે.

યોગમા પણ આજે ક્રિયા કરી અને કાલે ફાયદો દેખાય તેવું હોતું નથી તેની ક્રિયાઓ અમુક વખત સુધી નિયમિત કરવામા આવે ત્યારે જ તેનો લાભ દેખાય છે થોડા દિવસ આમન કર્યો કે પ્રાણાયામ કર્યો અને કેટલો લાભ થયો ? તે તપાસવા માડ્યું કે યોગમાધકના પગ દીલા પડવા માટે છે અને જે ક્રિયા ખરેખર ફાયદો પહોંચાડનારી હોય તે છટી જાય છે.

મત્રસાધનામા પણ જપ કે અનુષ્ઠાનની પૂર્ણાદિતિ થયા સિવાય ફળની આશા રાખવી બ્યર્થ છે ઘણા મનુષ્યો.

અનુષ્ઠાનનો ચરૂઆત કરે છે અને ફલ સળધી ખરો કરવા લાગી જાય છે તથા મનથી દેવની પસે

વિધવધ પ્રભુ મહાવીરનો મહામત્ર અહિંસા
ભારતને ખૂણે ખૂણે અને અન્ય દેશોમા
અહિંસાપ્રચાર અને અભયદાનના

વ્યાપક કાર્યો કરતી

મુખર્મી શ્રી જીવદયામણીને સહાય કરી

— અભયદાનનું પુન્ય મેળવો. —

રૂ. ૧૦૦૧), રૂ. ૫૦૧ કે ૨૫૧) સ્થાયી ફંડમા આપી
અનુક્રમે મંડળના પેટ્રન, ડોનર કે લાઈફ મેમ્બર બનો.

— ઐશ્વિક મદદો મોકલી સહાય કરો —

મદદ મોકલવાનું ઠેકાણું —

માનદ મત્રીઓ

મુખર્મી શ્રી જીવદયામણી.

૧૪૯, ચારાઈ બજાર, મુખર્મી-૨

ત્રિવિધ સેવા

લેખન જીવનચરિત્રો, નિબંધો, લેખો, વિવેચનો, કથાઓ
તૈયાર કરી આપવામા આવે છે

સુદ્રષ્ટુ અમારી દેખરેખ નીચે પુસ્તકો સુદર રીતે છપાવી
આપીએ છીએ તેને લગતા ચિત્રો, બ્લોકો પણ
તૈયાર કરી આપીએ છીએ

પ્રકાશન અમારી મારફત છૂટક પુસ્તકો તથા ગ્રંથમાલા
રૂપે પુસ્તકો પ્રકટ કરાવવા હોય તે પણ કરી
આપવામા આવે છે

વિશેષ બાણવા પત્રવ્યવહાર કરો—

જૈ ન સા હિ ત્ય — પ્રકાશન — મદિર

લધાભાઈ ગુણપત બી.લી.મિ, ચીચબલ્લ, મુખર્મી-૬

આધ્યાત્મિક સાહિત્યની રસદહાણ

પન્થપો. મુનિયં થી ભાતવિજ્યજી ગચ્છિવરના સર્વેશ્વરના તરબોળ સાહિત્ય પ્રકાશન 'દિવ્યદર્શન' સપ્તાદિક દ્વારા છેલ્લા સાત વર્ષોથી ઘર્ષ રહ્યું છે. દર સનિવારે ઘેરબેઠા એ પત્ર જ્ઞાનના ઈર્ષ પરમ સત્યોને સમજવી જાય છે, ઈર્ષ મદાન કર્તવ્યોનો સાદ ઈર્ષ જાય છે એનું વિધિનિ વાચન કરનાર નરનારીઓને આધ્યાત્મિક સાહિત્યની રસદહાણ મળે છે.

આ ઉપરાંત તેઓએના સ્વેના પુસ્તકો પણ પ્રગટિત થયેલા છે અને ઘર્ષ તથા છે તેમા ઉચ્ચ પ્રકાશના પથે, યોગ-દિ-મમુચ્ચય (પીઠકા), ગંગાપ્રનાહ, વાર્તા વિહાર, નિશ્ચય-વ્યવહાર, અગ્નિહૃત પરમાત્માનો ઓગળાણ, પ્રેરણા, પ્રીતની રીત, પ્રભુનો પથ, સમરાષ્ટ્રચક્રદા (ગુણમેન-અગ્નિરામી), વગેરે પુસ્તકો મુખ્ય છે.

તાજેતરમા તેઓએની તાજેપરિગૃહ અને પદાર્થમરપૂર કલમે પૂ. શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વર વિરચિત લલિતવિસ્તરત મયનુ ગુજરાતી (પરમતેજ) તથા હિન્દી (પ્રકાશ) ભાષામાં સેચક વિવેચન ઘર્ષ રહેલું છે એ ભાગમા મય પ્રગટિત થશે. પ્રત્યેક 'ભાગની કિંમત ૫-૫૦ રૂપિયા રાખવામાં આવેલી છે.

૧૦ દર્શન સાપ્તાદિક તથા ઉપયુક્ત સાપ્તાદિક અંગે નીચેના સરનામે પત્ર-વ્યવહાર કરો.

દિવ્યદર્શન કાર્યાલય

૭ ચતુરદાગ ચીમનલાલ શાહ

કાશુભીની પોળ, અમદાવાદ.

તા. ૩-ઉપધાનરસત્વ, ઉપધાનરસપ અને ઉપધાનચિતન એ પુસ્તકાલયો પણ અગ્રીવી મળી શકશે.

અને સહુદયતા દાખવવી, એ મિત્રો વધારવાના સિદ્ધ ઉપાયો છે એટલે તમે અતડા રહેતા હો, કોઈની સાથે જલ્દી બળતા ન હો કે ફરેક બાળતમા તમારો ચોતરો જુદો રાખતા હો તો પ્રથમ તેને દૂર કરો તમે પાઠેશીઓની સાથે બળવાનુ રાખો, સર્ગાસબધી તથા નાતીલા-જાતીલાઓને મળતા રહો તથા બ્યાપારધધા અગે અનેક મનુષ્યના પરિચયમા આવતા હયો તેમની ઓળખાણ તાજી રાખો. એક માણસ સાથે સામાન્ય ઓળખાણ થઈ હોય તે સામે મળે ત્યારે તેને બે હાથ ભેડીને નમસ્કાર કરો અને ‘કેમ મળમા ?’ ‘ધરે બધા કુશળ ?’ ‘આપણે ત્યાં ક્યારે પધારયો ?’ ‘મારે લાયક કંઈ કામકાજ ?’ વગેરે મધુર વચનો બોલવાથી તેની સાથેનો સબધ વધશે અને તે તમારો મિત્ર બનશે તેના પ્રત્યે તમે સહુદયતા દાખવશો અને બનતી સહાય કરશો તો તમારી એ મિત્રતા વજલેપ જેવી દૃઢ થશે અને સમય આવ્યે ખૂબ કામ આપશે ’

અહીં એટલું સ્પષ્ટ કરવું આવશ્યક છે કે જે મનુષ્ય સ્વભાવથી દુષ્ટ હોય તેની મિત્રતા કરવી નહિ, કારણ કે તેનાથી આપણને કોઈ પણ પ્રકારનો લાભ થતો નથી, પણ હુકશાન અવશ્ય થાય છે હું સને કાગડાની મિત્રતા થઈ, બને સાથે આલ્યા અને રસ્તે એક વૃદ્ધ ઉપર વિરામ કયો ત્યાં કાગડો નીચે સૂતેલા એક મુસાફર પર ચરકયો અને તેના બધા કપડાં બગાડ્યા આથી તે મુસાફર અત્યંત ક્રોધમા આવી ગયો અને મનુષ્ય પર બાણ ચડાવી ઉપર બેવા લાગ્યો એ વખતે કાગડો ઉડી ગયો હતો, એટલે

માત્ર હુંસ તેની નજરે પડ્યો. આ હુંસ પર તેણે તીર ઉપર અને હુંસને તે બરાબર વાગતા તેના પ્રાણ નીકળી ગયા !

કોઈ એમ માનતું હોય કે દુષ્ટને સુધારી લઈશું તો એ કામ સરળ નથી અનુભવીઓએ કહ્યું ■ કે—

દુષ્ટ ન છોડે દુષ્ટતા, લાખ શિખામણ રેત,
જ્યમ બહુ બહુ પોયા છતા, કાળજ હોય ન ચેત.

અહીં પ્રસંગવચ્ચાત્ એ પણ વહી જઈએ કે દુષ્ટની મિત્રતા તો દૂર રહી, પણ તેની નજીક જવામા એ સાર નથી બાવળ કે બોરડીની નજીક જઈએ તો બે-ચાર કાટા અવશ્ય વાગે છે પરંતુ દુષ્ટને પારખવાનું કામ સહેલું નથી, તે મુખના મીઠા હોય છે અને વાતો એટલી સફાઈથી કરી બેસે છે કે બલભલા માણસો પણ ભોળવાઈ જાય છે.

અમારા એક મિત્ર જે બહુ પાકા ગણાતા તેમનો આ કિસ્સો ■ તેઓને રેલ્વેનો પ્રવાસ કરતા એક નવયુવાન સાથે ઓળખાણ થઈ અને તેની બોલવાની સફાઈ પરથી તેને સ્વજન માની ‘મુંબઈ આવો ત્યારે મારે ત્યાં જરૂર પધારજો’ એમ કહી પોતાનું સરનામું આપ્યું કેટલાક દિવસ પછી એ યુવાન એક પેટી ને એક બીલો લઈ અમારા મિત્રને ત્યાં આવ્યો. અમારા મિત્રે તેને આવકાર આપ્યો ને પોતાને ત્યાં ઉતારો આપી સાથે જમાડ્યો.

સાજે એ નવયુવાને કહ્યું કે ‘મારે ખાસ કરીને સરકારી અમલદારો સાથે કામ હોય ■ અને તે અંગે ઘણા અગત્યના કાગળો મારી પાસે હોય છે, એટલે તમારી

ઉપરની ઓરડીમા રહેવાનું મને ઠીક પડશે ' અમારા મિત્રને પોતાનો જ માણો હતો અને આ ઓરડી ખાલી હતી, એટલે આપવામા કંઈ હરકત ન લાગી. પેલા નવ યુવાને આભાર માની પોતાનો સરસામાન તેમા ગોઠવી દીધે.

બીજા દિવસે પણ અમારા મિત્રે તેને સાથે જમવાનું આમત્રણ આપ્યું અને 'અહી રહો ત્યાં સુધી જમવાનું અમારે ત્યાં રાખજો' એવો આશ્રય કર્યો, પણ પેલા નવ-યુવાને 'મારા કામનું ઠેઠાણું નહિ, પણ મોડું ધર્મ જાય' વગેરે કહીને તે આમત્રણનો સ્વીકાર કર્યો નહિ.

તે યુવાન જપોરે જેતલુ વાગે આવે, આજે આમ કયું, તેમ કયું વગેરે વાતો કરી જાય અને રાત્રે મોડેથી પોતાની ઓરડીમા પાછો ફરે આ રીતે દશેક દિવસ વ્યતીત થયા પછી તે એક દિવસ અગિયાર વાગતા ઘરે આવ્યો ને મારું કામ પતી ગયું છે, માટે રજા લઈયા એમ કહીને પોતાનો સરસામાન લઈ વિદાય થયો. અમારા મિત્રે તેમને ભાવભરી વિદાય આપી.

પછી આશરે ત્રણ વાગે તેઓ પોતાના માળાનાથી નીચે ઉતરી, ત્યાં ત્રણ-ચાર માણસોએ સામે આવીને તેમને કહ્યું કે 'અમે તમારી જ રાહ જોતા હતા.' અમારા મિત્ર આમાના ઠેઠાં પણ માણસને એળખતા ન હતા, એટલે તેમને આ સુલાકાત વિચિત્ર લાગી, પણ પોતાનો મનોભાવ વ્યક્ત ન થવા દેતા પૂછ્યું કે 'તમે શા માટે મારી રાહ જોતા હતા?' પેલાઓએ બહુ કે 'આપ આવો સવાલ કેમ કરો છો? આપે વલણ માટે ત્રણ

સેવા જ' ખરી ગણનાપાત્ર છે.

તમે આજ, દરિયાર્ધ તવા અઠસ્માતના વીમાઓનું જે પ્રીમીયમ ભરો છો, તે ઇન્સ્યુરન્સ એસોસીએશન ટેરીફ દ્વારા નક્કી થાય છે, અથવા ખુદા બન્તરની અદર મુજબ હરિશર્ધના નિયમો વડે નક્કી થાય છે પણ ન્યૂ ઇંડિયાએ જનરલ વીમાના ક્ષેત્રમાં જે આગેવાની ભર્યું આજનું સ્થાન મેળવ્યું છે, તેનું કારણ એ છે કે તે પોતાના શાહકેની જરૂરીઆતો પર ખાસ લક્ષ આપે છે અને તે પોલીસી વેચતા પહેલાં તેમજ પછીથી તમને સતોપકારક સેવા પૂરી પાડે છે

ધી ન્યૂ ઇંડિયા ઓરયુરન્સ કુા, લીમીટેડ

મહાત્મા ગાંધી રોડ, મુબઈ.

રામતીર્થ બ્રાહ્મી તેલ

[સ્પેશીઅલ નં. ૧]

સ્વસ્તિક

વાળ વધારવા, મગજ શાંત રાખવા, યાદશક્તિ
સારી કરવા, શાંત નિદ્રા માટે, શરીરને માલીસ
કરી સ્ફૂર્તિ મા લાવવા માટે દરેક જગતુમાં દરેકને માટે
ઉપયોગી છે. કિંમત મોટી બાટલીના રૂા. ૪-૦૦,
નાની બાટલીના રૂા. ૨-૦૦

શરીર નીરોગી રાખવા માટે આકર્ષક યોગાસન
ચિત્રપટ અમારે ત્યાંથી મગાવશો. કિંમત પોસ્ટેજ
સાથે રૂા. ૨-૫૦

શ્રી રામતીર્થ યોગાશ્રમ

હાલ, સેન્દ્રલ રોડે,

મુંબઈ-૧૪

વાખ્યાનો વાચદો કર્યો, એટલે ગમે ત્રણ વાગ્યે અહીં આવ્યા છીએ ' અમારા ત્રણ મિત્રે છઠ્ઠીમા કેઈ વાર સદો કર્યો ન હતો કે આકાશ-ફીચરની ગધ પણ લોધી ન હતી, એટલે વલણની વાતથી વિચારમાં પડી ગયા તેમને એમા કઈ સમજાયુ નહિ, એટલે ફરી પ્રશ્ન કર્યો કે ' શેનુ વલણ અને શી વાત ? હું કેઈ જાતનો સદો કરતો નથી '

પેલાઓએ કહ્યું કે ' આપના જેવા મોટા માણસ આવું જૂઠું જોલે તે ઠીક નથી રોજ હજારો રૂપિયાની તેજ-મદી ખેલો છો અને ઉપરથી કસો છો કે હું કેઈ જાતનો સદો કરતો નથી ? '

અમારા મિત્રે કહ્યું કે ' તમે આ શું જોલો છો ? એ વાત બીજા કેઈની હશે, મારી નહિ. મેં તે છઠ્ઠીમાં ત્રણ પાઈનો પણ સદો કર્યો નથી '

પેલાઓએ કહ્યું કે ' ચેક ! આજે તો નાનામોટા બધા સદો કરે છે, એટલે વાત છુપાવવાનો કેઈ અર્થ નથી આપ પોતે સોદો ન કરો અને માણસને મોકલી સોદો કરાવો એ બધું સરખું જ ને ? '

અમારા મિત્રે કહ્યું ' મેં આવા કામ માટે કેઈ માણસ રાખ્યો નથી કે કેઈ સોદો કરાવ્યો નથી '

પેલાઓએ કહ્યું કે ' તમે કેઈ માણસ નહિ રાખ્યો હોય તો કેઈ સર્ગવહાલાને રાખ્યો હશે તમારો બાલેજ આવીને રોજ બજારમાં તમારા નામથી સોદા કરી જતો અને વલણના પૈસા લઈ જતો આજે અમારે વલણના પૈસા લેવાના

છે, એટલે તેણે કહ્યું કે થોડા પોતે વલ્લભના પૈસા આપશે તમે ત્રણ વાગે માળા નીચે આવીને બેસજો, એટલે અમે આવ્યા છીએ માટે અમારા વલ્લભના પૈસા આપી દો ।

આ ખુલાસાથી અમારા મિત્રની સમજમાં આવી ગયું કે પોતે જે યુવાનને ઉતારે આપ્યો હતો, તે જ બજારમાં જઈને પોતાના નામે ફીચરનો ધંધો કરી આવતો હતો અને એ રીતે પૈસા લઈ આવતો હતો. આજે વલ્લભ ચૂકવવાનું આવ્યું, એટલે જ તે અગિયાર વાગ્યે પોખારા ગણી ગયો હવે શું કરવું ? જે વધારે ખટખટ થશે તો આ મવાલીઓ ધાધલ કરશે ને મારી આપરૂ જશે એટલે તેમણે પૂછ્યું કે ‘તમારે વલ્લભના કેટલા રૂપિયા લેવાના છે ?’

પેલાઓએ કહ્યું કે ‘રૂપિયા સાડા આઠસો ।’ એટલે અમારા મિત્રે પોતાને ત્યાંથી રૂપિયા સાડા આઠસો લાવીને ચૂપચાપ ચૂકવી આપ્યા ને છઠ્ઠીમાં એક નવો પાઠ શીખ્યા

તાત્પર્ય કે મિત્રો વધારવાની જરૂર છે, પણ તે બોઈને વધારવા અને તેના લીધે આપણે ફસાઈ જવાનો વખત ન આવે તેની સાવચેતી રાખવી

૧૨-હાથ ધરેલા કામમાં પૂરી શક્તિ રેડો.

કેટલાક માણસો વિચાર-ચોજનાપૂર્વક કામ હાથ ધરે છે પણ તેમાં પોતાની શક્તિ બોઈએ તેટલી રેડતા નથી, એટલે એ કામ વણગી બંધ છે અને પોતાના લલાટે નિબૂળતાનો લેખ લખાય છે, તેથી જે કામ હાથ ધરવું તેમાં પોતાની શક્તિ પૂરેપૂરી રેડવી

પુરુષાર્થનાં માય પગથિયામાં ત્રીજું પગથિયું ભળ

Elegance in Velvet

Rich, smooth, feminine velvet Such luxury
near you. Cholis in ASHOK velvet
will bring you many pretty compliments.

ASHOK VELVET MANUFACTURING CO PRIVATE LTD

Selling Agents Messrs V Chatrabhuji & Co Private Ltd
11 J Market, Bombay 2.

શ્રી જૈન ચ્વેતામ્બર કોન્ફરન્સ

શ્રી આવકઆવિકાદેન ઉત્કર્ષ-મુબાર્ક મમિતિ રાચાલિત

ઉદ્યોગગૃહ

સાધાર્મિકવાસદ્ય, બાતમહેનત અને મુહુઉદ્યોગને ઉત્તેજન
આપી રહ્યું છે.

તેની એકવાર અવશ્ય મુલાકાત લેના વિનંતિ છે.

૨. નં. ૭૪૮૩૬

—ઉદ્યોગગૃહમાં આવતા પરિશ્રમાય અને શિક્ષણવિભાગમાં ૫૫૦ થી
૬૦૦ જેટલા બાઈબલોનો લાભ લઈ શકા છે

—ઉત્પાદન વિભાગમાં ફરેક વસ્તુ પૂરી કાળજીથી સજ્જાઈ બનાવવામાં
આવે છે અને તે વેચાણવિભાગની દુકાનમાંથી મળી રહે છે

—ટેલીફોનથી ઓર્ડરો મેળવી લેવાની તથા માલ ઘેર પહોંચાડવાની
વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે

—ખાખરા, પાપડ, ચાહ-દૂધના મસાલા, અથાણાના મસાલા, ચૂર્ણો
સરખત વગેરે અનેક વસ્તુઓ તૈયાર થાય છે

—સીનાઈ વિભાગમાં ઓપરેશનને મનપસંદ કપડા સીવી આપવામાં
આવે છે

—ઉપરાંત ટાઇપરાઈટીંગ, શોર્ટહેન્ડ, કોરસપોન્ડન્સ, એકાઉન્ટસી તથા
પાકા નામાના વર્ગો આવે છે

એટલે આ ઉદ્યોગમંદિર

આપની અનેકવિધ ધરગથ્ય વસ્તુઓની જરૂરીયાતો પૂરી પાડી શકે
તેમ છે

૧૦૯-૧૧૭, સી પી ટેન્ક રોડ, માધવગઢ પાસે,
મુબારક. નં. ૪

❑ અને ચોથું પગથિયું વીરું છે, એટલે હાય ખરેલા કાર્યમાં શરીર અને આત્મા બંનેની શક્તિ રહેવાનો ઉપદેશ છે, તે આપણે જૂલવાનું નથી

આપણી અનેક સસ્યાઓ આજે પ્રાણહીન કે નિષ્ક્રિય દેખાપ છે અને મરવાના વાકેજ લેવે છે, તેનું મુખ્ય કારણ એ છે કે તેના પ્રમુખપદે, ઉપપ્રમુખપદે તેમજ મંત્રી અને સભ્યપદે આવનારાઓ તે અંગે પોતાની ધારીરિક કે માનસિક કોઈ શક્તિ તેમાં પૂરેપૂરી રહેતા નથી તેઓ થોડા પૈસાનું હાન કરીને એમ સમજે છે કે અમે અમારું કર્તવ્ય બજાવ્યું, પણ આ સમજ ખોટી છે કાયસિદ્ધિ માટે ધનના સોગ ઉપરાંત તન અને મનના સોગની પણ જરૂર છે

હાનવીર કાર્નેગીએ પોતાના પાછલા લખનમાં ત્રીશ કોડ રૂપિયા સમાવત માટે કાઢ્યા હતા, પણ તે રૂપિયા એમને એમ આપી ન હતા તેને લગતી ચોજનાઓ જાતેજ ઘડી હતી અને તેના કરારના મુસદ્દા પણ પોતે જ તૈયાર કર્યા હતા આ કામ કરવામાં તેમણે ખૂબ પરિશ્રમ વેડ્યો હતો અને દશ વર્ષ જેટલો સમય આપ્યો હતો

૧૩-વિદ્નોધી કરો નહિ

કોઈ પણ કાર્યમાં વિદ્ન તો આવે જ છે ખાસ કરીને સારા કામમાં વિદ્નો વિશેષ આવે છે તેથી જ ‘શ્વેતાસિદ્ધુચિન્તાનિ’ એ ઉદ્ધિત પ્રચલિત બની છે પરંતુ આવા વખતે મનુષ્યે મનની સમતુલા ન ગુમાવતા ધૈર્યનો આશ્રય લેવો જોઈએ અને આવેલા વિદ્નને પાર કરવું જોઈએ

જેઓ વિધ્નોથી કરીને સ્વીકૃત સારા કાર્યનો ત્યાગ કરે છે, તેઓ આ જગત્માં અપયયના ભાગી થાય છે અને પોતાનું નામ ખીટણુ, બાયલા કે કાયરની પંક્તિમાં નોંધાવે છે.

શ્રી મહાવીર સ્વામીને સાધના કાલમાં કેટલા ઉપસર્ગો થયા ? કેટલા પરિવર્તો થયા ? છતાં તેમણે પોતાની સાધના ન છોડી તો આખરે સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી થયા તથા લાખો મનુષ્યના તારણકાર બની આ જગત્માં પોતાનું નામ અમર કરી ગયા. અન્ય મહાપુરુષોએ પણ એ જ રીતે આવેલા વિધ્નોને ધિરપૂર્વક ઝોળગી જઈને જ કાર્યસિદ્ધિ કરેલી છે, એટલે વિધ્નોથી ડરો વિના તેને પાર કરી જવાનું ધિર રાખવું એ જ સાચો માર્ગ છે.

સફલતાના આ મુખ્ય સૂત્રો છે તેનું અનુસરણ કરનાર પોતાના જીવનમાં જરૂર ઝગઝગી ફેરફાર મેળવશે અને પોતાનું નામ આ જગત્માં રોચન કરશે.

इति शम् ।

શુદ્ધિપત્રક

(૧) જીવનનું ધ્યેય

પૃષ્ઠ	પાત્રિકા	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૭	૨૩	મગવદ્મિહક્ષા,	મગવદ્મિહક્ષા
૧૫	૧૬	વેદિક	વેદિક
૧૬	૧૬	રાધાવેધ	રાધાવેધ
૨૧	૫	લટીકી	લટીકી
૨૨	૧૮	મિદુઓના	મિદુઓના
૨૩	૩	ધમ રૂપી	ધર્મરૂપી
૨૪	૯	કહે છે	કહ્યું છે
૨૪	૧	ત કુલ	ત કુલ
૨૬	૧૩	મે સન્દનો અશુર	મે અક્ષરનો શબ્દ
૨૬	૧	ખોડમાથી	ખોડમાથી
૩૫	૧૭	આસ્ત	આસ્તો
૩૬	૧૭	દિવાગચલાગ	દિવાગચલાગ
૩૭	૧૨	મરણમયહતાના	મરણમયહતાના
૩૮	૧૭	નિપાનમિત્ર	નિપાનમિત્ર
૨૮	૧૮	કર્માયમાયાન્તિ	કર્માયમાયાન્તિ
૩૯	૩	કાન્તારાચ	કાન્તારાચ
૩૯	૩	મદામયાચ	મદામયાચ
૪૦	૯	પ્રમરણે	પ્રમરણે
૪૩	૪	દુમરણે	દુને રપાને
૪૪	૨૪	ચાફ	ચાફ
"	"	લવુદી,	લવુદી

(૨) પરમપદના સાધનો

૧૧	૨૧	અવિનિહિન	અવિનિહિન
----	----	----------	----------

૧૨	૧૪	સમ્યક્તામૂલ	સમ્યક્તામૂલ
૧૯	૮	જગવન	જગવન
૨૫	૧૯	પાચ	પાચ
૨૯	૧૫	વૃદ્ધ	વૃદ્ધી
૨૯	૨૦	ચાપ ચાપ	ચાપ
૩૨	૬	સુસુદુગ્ધયા	સુસુદુસયો
૩૪	૧૨	કરિયા	કરિયો
૩૫	૮	હુ	હુ
૩૯	૨૨	લાઝ્યા	લાઝ્યો
૪૨	૧૨	મવસુદ	મવસુદે
૪૪	૮	મત્સ્યજલદાષ્ટ	મત્સ્યજલદાષ્ટ
૪૬	૪	મૂખમા	મુખમા
૪૯	૪	મળા	મળો
૫૧	૧૩	પાલ	-પોલ
૫૨	૩	અધ'પુદ્ગલ-	અધ'પુદ્ગલ
૬૦	૯	રહ્યા	રહ્યા
૬૩	૧૨	ચાનવિભગ ચાન	ચાન વિભગચાન
		મનમા	મનના

(૩) ધર્મદેવની ઉપાસના

૧	૧	જન	જેન
૧૬	૬	જલ	જલ
૨૩	૨૩	મન પર્થયાની	મન પર્થયાની
૨૪	૧૮	-મુદિવાધાદ	મુદિવોધાદ
૩૨	૬	જન	જેન
૪૨	૧૪	ધૃતિ-મૃતિને	ધૃતિ-મૃતિને
૪૩	૮	મુળ	મૂળ

૪૯	૨૩	જુનુ	મનુ
૫૦	૧૧	તેકાતિક	લોખતિક
૧૦	૯	સમ્યાચૂ સંનરૂપ	સમ્યગ્ચર્યંનરૂપ

(૪) નદ્યુરુત્તેવા

૧૨	૧૩	આમ	આપ
----	----	----	----

(૫) આદર્શી શુદ્ધસ્થ

૮	૭	નયવ	નયવ
૨૧	૧૧	શુભવા	શુભૂવા
૩૩	૫	માવચમાદુદતમા	ધાવચમાદુદતમા

(૬) આદર્શી સાધુ

૧૯	૧૨	મતપેનો	કરાપેનો
૨૧	૧૧	દદ્યપદરી	દદ્યપદારી
૨૧	૧૫	કગ્ગ પેટે	કરગ પેટે
૨૭	૧૧	ભતક	ભૂતક
૩૨	૭	દીક્ષિત	દીક્ષિત
૩૫	૧	બેવવામાથી	બેસવામાથી
૩૭	૨	નિશ્ચત	નિશ્ચિત
૩૮	૭	વળાતમોચનમ્	વળીતામોચનમ્
૫૯	૨૩	મહાપિંઓએ	મહાપિંઓએ

(૭) નિયમો શા માટે ?

૧૦	૧૪	ઉત્તિયુ'	ઉત્તીયુ'
૧૯	૧	મહાપિંક	મહાપિંક
૨૧	૧	નિયમોડ	નિયમોડ
૩૦	૧૬	તેન્ય ના માટે	તેન્ય માટે

૩૫	૨૨	૫૭	૫૭
૪૨	૧૭	૨૬૦ દત્તા	૨૬૦ દત્તા
૫૨	૨	સાધુપોરિસી	સાધુપોરિસી

(૮) તપની મહત્તા

૭	૧	પ્રપચ્ચ	પ્રપચ્ચ
૧૫	૨	કુપ્પાપ	કુપ્પાપ
૧૫	૬	તપામૂલ	તપામૂલ
૨૬	૧૩	ઉદતાષ	ઉદતાષ
૨૭	૧૩	જન	જન
૨૮	૨૧	કાપ્ય શુદ્ધિવર્ધિ	કાપ્ય શુદ્ધિવર્ધિ
૪૧	૭	જન	જન
૪૧	૧૮	અનિ-સ્મૃતિઓમા	અનિ-સ્મૃતિઓમા
૪૨	૧	નુપાત્ર	નુપાત્ર
૪૨	૨૩	તાતપ્પ	તાતપ્પ
	૧૭	દસનિસ્થ	દસનિસ્થ
૪૫	૧૪	સમ્યગ્દર્શન	સમ્યગ્દર્શન
૪૬	૨	કરસ્તવ્યધન	કરસ્તવ્યધન
૪૬	૧૭	ક્રિયાધી	ક્રિયાધી
૪૭	૧૦	જન ધર્મ	જન ધર્મ
૪૮	૩	ગુણાસ્તિ	ગુણાસ્તિ
૫૧	૨	સત્યમો	સત્યમો

(૯) મત્રસાધન

૭	૮	યાનાવણીવર્ના	યાનાવણીવર્ના
૪૨	૧૦	યત્રો	યત્રો
૪૭	૧૦	માતૃકાવર્ણ	માતૃકાવર્ણ

(૧૦) યોગાભ્યાસ

૪	૩	ક ગણો	કારણો
૧૨	૧૯	સીઓના	સીઓનો
૨૭	૬	આસત્વારો	આસત્વારો
૩૦	૧૫	દૃષ્યપ્રત્યક્ષિકાં	દૃષ્યપ્રત્યક્ષી
૩૩	૪	યાગાભ્યાસ	યોગાભ્યાસ
૩૩	૧૨	અનુદૃવ	અનુદૃવ
૪૨	૨૦	જન	જન
૪૮	૧૦	વિશુદ્ધ	વિશુદ્ધિ
૫૭	૧૨	દુર્લભતા	દુર્લભતાનુ
૫૭	૧૩	આતિ	અતિ
૫૮	૧૩	મણ	મુગ્ધ

(૧૧) વિશ્વશાંતિ

૭	૯	લોકમા	લોકમા
૭	૧૫	વૃત્તની	વૃત્તની
૧૪	૧૯	મહત્વાકાંક્ષા	મહત્વાકાંક્ષા
૩૨	૩	રણ	રણો

(૧૨) સદ્ગુણતાના સૂત્રો

૧૮	૩	પન્ન	પન્ન
૨૩	૧૦	અસિદ્ધ	અસિદ્ધ
૩૬	૨૨	—	'આતુ. અવિચારી કામ કેમ કથું ?' ત્યારે જન્મનાદ્યસે કથું કે

૪૫

૧૫

પસા

પેસા

૧૧

૯

પસાનું

પેસાનું

માનસિક શક્તિઓના વિકાસ માટે
અમારી સાથે પત્રવ્યવહાર કરો.

શ. પં. ધીરજલાલ ટોકરશી શાહ

લધાવાઈ ગુણપત બીલ્ડીંગ, ચીચ બહર,

મુંબઈ - ૯

અમારા માનવતા કદરવાન આદર્શને

ક સમયસરની મૂલ્યના ક

લુની અને લાખીલી બુદ્ધિમાર્ગ સ્થાપિત ૧૦૦ વર્ષની પુરાણી પેઢી

મુબઈ, કુમરી, પાવાનદીના જગપ્રસિદ્ધ

દાતુ મનજી પદમશી સુરમાવાલા

૨ ૭ ૨૬ ૬

૩ ૬ મા ૬

તુ માઓ ખરીદતા પહેલા માનવતા નામોનું ના દોરીએ છીએ કે
ભૌતિકગત, મનપુગ, મેખમેયન સ્ટ્રીટ, મુજી મેઢા માલકીટ કે કવેરી
ખજાના લતાના કોઈ પણ દુખને અમા । સુરમાઓ વેચાતા માતા
નથી નોંધી લખમા કે અમારી લુની લાખીલી દુખન કુમરી મખે
૭૮, સેમ્યુઅલ સ્ટ્રીટ, પાવાગરી, મુબઈ ન ૬ એ દેશને આવેન છે

— નકલી સુરમાઓથી સાવધાન રહો —

— સમયસરની ચેતરણી —

- ૧ અમારી બાટલીઓની પેકીંગ 'ગોળ' લેમજ બેઢે બાલુ કાચગની ૨૦૦૬
માઈની સીલ તથા અમાર નામ જોઈ તપાસી ખાતરી કરી લેવી
- ૨ અમારા કોઈ કેન્વાસર કે એન્ટ નથી દુખ અમારી એક જ
દુખને નીચેના દેશણે મજે છે
- ૩ બહાર મામતા યોડિય ઉપર પૂનું ધ્યાન આપવામા આવે છે
- ૪ દોન ન ૭૦૫૬૬ કરશે તો સુભો વેલ્લેશ પટોચાડવામા આવશે
- ૫ કોમ્પની નક્ક સલાહ મેળવો

સોમનારે પુરો મોટે, ગુરુનારે સ્ત્રીઓ માટે નનારે ૧૦ થી ૧૨

— અમાર એક જ દેશણ —

જગપ્રસિદ્ધ દાતુ મનજી પદમશી સુરમાવાલા

૭૮, સેમ્યુઅલ સ્ટ્રીટ, કુમરી પાવાગરી, મુબઈ ન. ૬